

Gazeta Kritika

Aino

KALLAS

ROMAN

NUSJA E UJKUT

Përktheu: Fasli Haliti

TIRANË 2017

AINO KALLAS

Ai që shkroi këto faqe parathënie pati nderin t'i prezantojë për herë të parë Aino Kallasin publikut italian në një fashikull të «Fletoreve tona» (janar-shkurt 1927), kushtuar Finlandës. Në dyzetë faqet ai përmyllte një zgjedhje proze e poezie të njërës prej letërsive më të reja evropiane: Alexis Kivi, nismëtarit të romanit finik, autorit të epopesë në prozë Shtatë vëllezërit, që do të kremtohet këtë vit qindvjeçari i parë i lindjes*. Aino Kallas, më e fuqishmja dhe origjinalja midis autorëve të Finlandës, lindur më 2 shtator 1878 në Viipuri (Viborg) i përket një familjeje të shquar në historinë e letërsisë së vendit të saj. Babai Julius Krohn numërohet midis më të kulluarve dhe elegantëve prozatorë dhe poetë të brezit që karakterizon njerëzit si Lonnot, Snellman, Ahlqvist; punimet e tij mbi Kalevalan, poema e shquar kombëtare, shënojnë fillimin e studimeve shkencore dhe përgatitën veprën e admirueshme të Komparetit tonë. Në një nekrologjinë time («Lares», shtator 1933) i kujtova veprën e të birit të saj Karl, themelues e drejtues i shkollës shumë të lulëzuar folklorike *finlandeze*, e cila ka mbledhur dhe pasuruar trashëgiminë atërore me studime të thella mbi elementët dhe historinë e Kalevalit. Një bir tjetër, i saj, Ilmari, është një nga njohësit më të shquar të muzikës popullore dhe ka kontribuar në mënyrë të vlefshme për përmbledhjen e gjerë dhe të çmuar Suomen Kasan Sävelmiä («Melodi të

* Është fjala për vitin 1934, kur u botua ky libër në Milano.

popullit fin”). Nga dy vajzat, më e madhja, Helmi, ka shpalosur dhe shpalos ende një veprimtari të pandërprerë si shkrimtare romanesh, novelash biografish, si gazetare dhe përkthyes.

Motra e vogël, Aino, filloi, gati nëntëmbëdhjetë vjeçe, me një volum me *Laulja ja baladeja* (“Këngë dhe balada”, 1897), me intonacion romantik, por me kolorit dhe personalitet të dobët, çka, gjithashtu, mund të thuhet edhe për esenë e saj të parë për Novelën *Kuloa ja kevättä* (*Thatësirë dhe pranverë*”, 1899). Një progres i rëndësishëm dallon përmbledhjen e dytë me vargje *Suljettu puutaha* (“*Kopshti i mbyllur*”, 1915).

Në novelën e gjatë Kristi, 1902 shihen tashmë ato që do të jenë cilësitë mbizotëruese të gjenisë së tij. Por vendimtare për drejtimin e ri të artit të saj qe martesja (më 1900) me doktor, Oskar Kallasin, estonez dhe e poezisë popullore të Estonisë studiues i talentuar, për disa vite ministër i vendit të tij në Londër. Qëndrimi i gjatë në atdheun e adaptuar ngjalli interesin e shkrimtares për ngjarjet historike të një kombi të shtypur shumë gjatë dhe i lënduar nga skllavërimi dhe abuzimi: nga legjendat e lashta, nga kronikat mesjetare i vinin ndesh, zëra të çuditshëm dhe figura të mendueshme, të cilave gjenia e saj prej tregimtareje të thjeshtë dhe të rreptë u dha jetë të re.

Ajno Kallasi preferon tregimin e shkurtër, novelën me pak faqe, me konture të pastra, me zhvillim të shpejtë. Lindën kështu përmbledhjet *Meren takana* (“Nga bregu tjetër”, 1904-5), *Lahtevien laivojen kaupunki* (Qyteti i anijeve që nisen”, 1913), *Musta rajta* (Shiriti i zi, 1919), simboli i zi qendror i flamurit bardh e blu të Estonisë) dhe *Vieras vierit* (“Gjaku i huaj”), tregime të zymta, të dhunshme, revoltash të kota, heroizmash të errëta, dashurish dhe dhimbjesh: rrallë të përshkuara nga një rreze shprese, nganjëherë buzëqeshje me humor fin; do të mjaftonte, midis këtyre, *Anija e bardhë e Lasnamägit*, narracion i ankthshëm i një çasti marrëzie fetare kolektive, për të treguar vlerën e saj të madhe si shkrimtare dhe dhuntinë e saj për të depërtuar në psikologjinë njerëzore. Ajo gjeti rrugën e saj të vërtetë dhe arriti sukseset e saj më të mëdha që afirmohen mbi të gjitha me atë lloj trilogjie mahnitëse dashurie dhe dhimbje e vdekjeje, formuar nga tre romane të pavarur por të lidhura prej ideve dhe të diktuara me të njëjtin shpirt e me të njëjtën gjuhë me

ngjyrë arkaike, gati në një atmosferë ëndrre pikëlluese që nuk përjashton njëhershmerinë e realitetit të jetës së jetuar: *Barbara von Tisenhusen* (1923), *Reigin pappi*

(“*Prifti i Reighit*”, 1926) dhe *Suden morsian*

(“*Nusja e ujkut*”, 1928), të cilëve, tregimi *Imant ja hänen äitinsä* (“*Imant dhe nëna e tij*”, 1930).

S’i kemi përmendur romanet e tjera dhe novelat (një prej të cilave, veçanërisht interesante për sfondin legjendar, *Pyhän joen kosto*. “*Hakmarrja e lumit të shenjtë*”, 1930) dhe të shumë shkrimeve që ilustrojnë letërsinë estoneze. Shpirti i vrojtimit shfaqet edhe në një varg impresionesh mbi personalitete të shquara angleze *Langatonza Sähköä* (“*Mesazhe pa fill*”, 1928). Është talenti i saj dramatik që u afirmua rishmëzi në një tragjedi të shkurtër, por të fuqishme në një akt (*Bathseba Saaremaalla*, 1932), në të cilin episodi biblik i Mbretit David dhe Betsabesë rijeton, me zgjidhje, në një ngjarje të mugët të 1850.

Jashtë përkthimeve në suedisht dhe estonisht, holandisht dhe estonisht, arritje të dobëta në kombet jonordike, vepra e Aino Kallas deri tani njihet vetëm nëpërmjet varianteve angleze dhe gjermane. Që nga viti 1927 urojta veten që kjo vepër mos të qëndronte gjatë e panjohur në Itali, “nëse nuk do të mungojë ndihma e ndonjë botuesi të mençur. Por fatkeqësisht përkthimet italisht, të redaktuara me besnikëri dhe sens arti nga shumë të rrallat - nëse jo e vetmja njohëse e gjuhës së vështirë origjinale. Paola Faxholi, u është dashur të presi me gjithë përçapjet e mia pranë shtëpive të rëndësishme botuese plot pesë vjet para se të gjendej “botuesi i mençur”. Siç thuhet zakonisht se ballafaqimet janë gjithmonë të pakëndshme por nuk mund ta vë re pa hidhërim faktin se tregu ynë libror i përmbytur nga përkthimet, shpesh të çrregullta dhe jo korrekte të veprave me vlerë të pakët ose pa asnjë vlerë, të ketë mbetur gjer tani i mbyllur për gjeninë tepër fisnike dhe origjinale të një Kallasi. Fakti që një sprovë e parë e kësaj për një publik të gjerë në “Tregimtarët nordikë” të ketë dalë, u bën nder botuesve dhe drejtuesve së zellshme të përmbledhjes tek e cila s’është për të shpresuar më kot që t’ia shtojnë vlerën përkthimit, tashmë të përfunduara në përkthim të *Pastorit të Riogit*, *Imantit*, *Hakmarrjes së lumit të shenjtë* dhe të një

përzgjedhjeje të tregimeve shumë të bukur, më të shkurtër nga përmasat, po nganjëherë më të mëdha për nga arti.

Mund të mendohet për një veçori që të afrojë, kryesisht në mënyrë të rastit, shkrimtaren finlandeze me emra si Ivan Turgenievi, Juhani Aho, Teodor Shtorm, Gracia Deleda, Sigrid Undset, J.P. Jakobson po origjinaliteti i saj nuk del më i vogël nga kjo dhe s'është e sigurt që një rast likantropie si ai që jepet te *Nusja e ujkut* të mund të shtjellohet me një intuitë psikologjike më të madhe dhe me një ngjyrë më të madhe poetike prej legjende; gjithashtu s'është e lehtë të gjesh në tërë letërsinë tregimtare moderne faqe me një forcë tronditëse aq të thellë sa ato që tregojnë marrjen në pyetje dhe ekzekutimin e vajzës fisnike Barbara fon Tisenhusen.

Jam i sigurt se tërë lexuesit do të bashkohen me vlerësimin e Xhon Gollsuorthit që e quan autoren e asaj kryevepre të vogël një “nga shkrimtarët më të fuqishëm dhe origjinalë që janë gjallë”, vlerësim që e pranoj edhe vetë plotësisht, po që, po ta formuloja unë, do të mund të supozohej se ishte përfutur nga miqësia ime personale dhe admirimi për veprën e saj dhe gjithashtu nga simpatia e ngushtë me të cilën kultivoj prej shumë vjetësh gjuhën e atdheut të saj dhe studioi letërsinë e këtij vendi.

P. E. PAVOLINI

Nga Akademia Mbretërore e Italisë

NUSJA E UJKUT

1

Kjo është historia e Alos, gruas së rojtarit të pyjeve Pridik, të cilën Satanai e shndërroi në ulkonjë dhe kështu, si grua - ulkonjë, iku në pyll krahu bashkëshortit të saj legjitim, atje duke jetuar me bishat e pyllit dhe *Diabolus Sylvarum* ose në demoninë e pyjeve dhe për këtë ajo u quajt nga populli *Nusja e Ujkut*.

Zot, mbroje me dashamirësi shpirtin tonë dhe trupin tonë nga çdo rrezik dhe dëm, me një mburojë argjendi, nga e cila janë zbrapsur shigjetat e Joshësit, tani e në përjetësi!

2.

Kur e ndodhi kjo histori e vërtetë dhe e dhimbshme, zot, trashëgimtar i Suretoisas në Hiuma Marshalli, ishte tepër plak *Jakobus* i Gardie dhe

prift i Pühalepas Olaus Nikolai Dunkan, ardhur nga Joelehime. nga kontinenti. Dhe në shërbim të Marshallit, në zotërim të Suuremoisas, në Pyhalepa, ishte një rojtar pyjesh ekspert gjuetie dhe i gjithë administrimit pyjor me emrin Pridik, lindur si bir i popullit.

Banesa e tij ishte pranë tavernës së Havasuos. dhe kjo, nga ana e saj, ishte afër vendit ku gjuheshin ujqit, një livadh i gjerë që, me urdhër të kontit, ishte i rezervuar për gjuajtjet e mëdha të ujqërve.

Pasi, në ato kohë, numri i ujqërve, i arinjve, i rrëqebullave dhe bishave të pyjeve u shumua në mënyrë të jashtëzakonshme në Estoni dhe në Livonia, kështu që udhëtarët e huaj vështronin këtë me habi. Dhe e gjithë kjo ishte në të vërtetë, ende një trashëgimi e viteve të moçme të luftës, sepse shkruajmë për vitin 1650, dhe vendi me banorët e tij pushonte; atëherë në paqen e dashur të Suedisë dhe i armikut tonë të rrezikshëm, moskoviti senzabatiano, mprihte dhëmbët prapa Narvës, në zemërimin tij të kotë.

Kështu edhe në Hiuma raca e ujqërve ishte bërë tej mase e pacipë, sepse ujku, kur uria i gërryen zorrët, është kafshë e dalldisur dhe guximtare, megjithëse, kur është ngopur, ka natyrë finoke. Kështu që, në ngricat dimërore, ujqit jo vetëm kapërcenin përtej mureve kufitarë, por depërtonin në fermat dhe rrëmbenin deshtë nga stallat dhe qentë nga kolibet, Dhe nëse verës marshonin një nga një ose dy nga dy, me të ardhur dimri, ata bashkoheshin në lukuni të mëdha dhe qëndronin në përgjim në shtigjet e pyjeve dhe në afërsi të rrugëve kryesore duke sulmuar udhëtarët, kështu që shumë, kur ishin për udhë, lidhnin në shtizë një litar të gjatë, duke e tërhequr prapa slitës, për të trembur kafshët.

Dhe këto kafshë grabitqare që e kanë origjinën nga Djalli (nuk është në fakt i njëjti *Diall Arckilupus?* dhe që kam qenë gjithmonë mjete magjie. nuk u kënaqën që të jetonin në pyjet e Koput dhe Ristns, ku ishin stroullat e tyre të hershme, por një mori prej tyre u strehua në një çeltnë bredhash të Korxhesarës dhe në ishullin moçalor në mes të vet Hiumas. Ku ujkonjat lindën këlyshët e tyre dhe kur erdhi vjeshta ujqit ishin në gjendje që të qarkullonin së bashku me të vjetrit gjatë ishullit.

Kështu ata dhe bijtë e tyre u bënë një mënyrë për gjithë Hiuman, veçanërisht kur, në lakminë e tyre gllabëronin, si grykësit, më shumë se mund të hanin në përputhje me natyrën e ujkut.

Kështu, megjithëse, të zotët e Suremoisas dhe gjithë Hiumas, të fuqishmit Count të Gardies, si dhe qeveria suedeze, urdhëruan gjueti të mëdha ujqish dhe me çdo mjet shtynë popullin që t'i vrisnin duke premtuar çmime të mëdha, madje dhe kjo nuk mjaftonte për nevojat, nuk mjaftonin hendeqet për ujqit as helmi për dhelprat, as kurthet e fshehur dhe, as edhe gjuajtjet e ujkut me qen të mësuar; sepse ato kafshë riprodhoheshin në mënyrë dramatike, si të ndihmoheshin nga marifetet e Satanait.

Në netët dimërore dhe, veçanërisht netët të shenjta të Krishtlindjeve, (sepse dhjetori është, sipas popullit, Muaji i ujkut!) mund të dëgjoheshin ata tek ulërinin kundër qiellit tërbimin e tyre dhe urinë e zemrave të tyre aq fort sa kuajt dridheshin në stalla dhe populli thoshte se Ati qiellor hidhte copa resh ose gurë të mprehtë në ushqim ujqve si kockat qenve. Dhe këto lukuni të poshtra ujqish ishin si avangarda të ferrit që Shpirti i Pistë, i cili rri përherë në pritë për humbjen e njeriut, dërgonte përpara vetes.

Pasi jo shumë pasi ujqit natyrorë ishin bërë kaq të prapë sa askush nuk mund të ishte i sigurt për të keqen e tyre, edhe djemtë e vegjël filluan të vraponin si ujqit dhe të bënë gjeste si ujqit. sikur një Demon i keq të kishte hyrë brenda tyre. Dhe megjithëse kjo magji të ishte përhapur, nga fillimi, vetëm në Hiuma që, në të vërtetë, është si e Fundit Thule ose një vend jashtë vëmendjes së Zotit, me kohë arriti të sundojë edhe në ledhet më të forta të krishterimit, në Gjermani dhe Boemi, si edhe në Spanjë e në Francë. Në fakt njerëz të nderuar e fisnikë dhe, gjerë atëherë, kishin shkuar në kishë dhe kishin bërë mbledhje për shërbimin e tyre të përjetshëm, u dhanë pas gllabërimit të demave dhe deshve, si ujq të etur për gjak, megjithëse më parë nuk duruan erën e tyre.

Kështu Zoti, për një moment, u hapi portat e tij prej hekuri shpirtrave të këqinj. Dhe nuk mund të ketë dyshim mbi këtë, sepse u dëshmuua shumë herë nga vetë goja i atyre njerëzve-ujq ose *Lykanthropi* mizerabël, kur u shqyrtuan nëpërmjet Inkuizionit ose kur kaluan

provën e ujit, sepse uji që është një Element i pastër, nuk pranon asnjë papastërti, por i flak vetë përsëri gjërat e papastra e të ndyra. Dhe shumë njerëz ujq u dogjën mbi turrën e druve si magjistarë, që shpirti të paraqitej i pastër në qiell, megjithëse trupi që shkumbuar nga zjarri.

Kështu edhe në Hioma shumë nga kopeja e Zotit ranë në këtë kurth të ri që Satanai kishte kurdisur. Kështu, ai, në Livonia, ndonëse kishte depërtuar penetruan në pronën e një të Zonje të devotshme, megjithatë kërkoi edhe të godiste, veçanërisht popullin injorante me qëllim që të mos mund të merrte pjesë në lumturinë që Krishti zbriti nga qielli, nga gjiri i Atit të tij.

Në të vërtetë askush nuk mund të ishte i sigurt kundër pritave të tij të pabesa. Pasi nuk përfitonte as butësia as përkushtimi, as urtësia e pleqërisë, as vetëbesimi i rinisë të riut dhe as edhe të ndenjurit në roje.

3.

Ndodhi, pra, që Pidriku, rojtari i pyjeve, të Suremos, që ishte ende i ri dhe beqar, një mëngjes vere shkoi për të blerë dele në ishullin e Kasarit nëpërmjet ngushticës më pak të thellë që ndan ishujt e Kasarit dhe të Orjakut nga Keina. Dhe koha ishte shumë e qetë, sikur të gjitha erërat kishin festuar mëngjesin e Zotit, qielli ishte me re të bardha si me dele dhe toka nxirrte kolorin e saj si goja e një kaldaje të zjarhtë

Kur pyllrojtësi Pridik pati arritur kurrizin e kodrës që ndan ishullin e Kasarit, dhe gjithë ishullin me kreshtat dhe detin e hapur me ishujthit e tij iu hapën përpara, u kujtua për një zhurmë e madhe në majë të një kep dhe veshët e tij shquan britmën e një gruaje dhe blegërima të anktshme delesh. Por kur hipi mbi kodër, pa një grigjë prej dyqind delesh të vraponin gjatë bregut shkëmbor dhe disa djem këmbëzbathur, midis të cilëve ishin edhe gra të rritura, i shtynin me degëza drejt ujit, sepse ishte koha e larjes së deleve: që i iknin vazhdimisht atyre që i shtynin dhe i bënë që të vraponin ndjekësit e tyre gjatë plazhit; gjersa pyllrojtësi Pridik arriti në vend, të gjitha delet

ishin shtyrë në ujë si shumë kepa të vegjël. Dhe barinjtë kishin bërë një zinxhir përreth, duke fshikulluar delet kërciqeve të këmbës, kështu që nuk mbetej atyre më asnjë rrugë shpëtimi.

Dhe Pridiku pa se këto dyqind dele që kishin ende qethjen dimërore, shtrëngoheshin midis tyre si një e trup i vetëm drithërues dhe përpëliteshin nga tmerri. Dhe, në ankthin e tyre dhe marrëzitë, njëra shtynte tjetrën sikur një ujk të ishte në grigjë, ndërsa deshtë dhe delet, me qengjat e tyre që ngatërronin këmbët midis tyre zgjatnin qafën dhe blegërinin ankueshëm, pasi tronditja ishte shumë e madhe.

Dhe pyllrojtësi Priidik u ndal që ta shikonte këtë larje vere të deleve, pasi nuk ngutej, duke u fshehur në hijen e një guri të madh. Dhe gratë që ishin dhjetë, kapnin tani në këtë çast atë dele nga grigja, sipas një vule të stampuar në këmbë ose në vesh. Dhe në nxitim, nuk shikonin se ku i kapnin, në këmbën e parme apo në të pasmen, por tërhiqnin në ujë pa mëshirë grigjën në mbrojtje, rrotulloheshin mbi kurrizet e tyre dhe me të dyja duart fillonin të lagnin **leshin**.

Atëherë Pridiku megjithëse ndejti larg, pa mes grave që ishin në ujë, një vajzë të re që ishte edhe ajo në ujë gjer në brez, por pak më larg nga të tjerat dhe lante një dele të pabindur që kërkonte gjatë gjithë kohës t'i shpëtonte nga duart.

Dhe Pridiku u kujtua nga flokët e shprishur dhe nga fashoja që i rrethonte kokën, që ishte vajzë. Dhe ajo nuk tërhiqte delet si gratë dhe nuk shante dhe fyente e tërbuar, por kërkonte të qetësonte kafshët me fjalë të buta dhe dashamirëse duke iu folur deleve ëmbëlsisht si një fëmije.

Kur delja u la nga koka gjer te këmbët, vajza e la të shkonte dhe ajo u tha menjëherë duke shkundur ujin nga lëkura, si një qen pas ka notuar.

Dhe në të njëjtën kohë edhe vajza erdhi nga uji në plazh, me rrobat e qullura e që kullonin.

Atëherë pyllrojtësi Pridik nga strehimi i tij prapa gurit pa shumë qartë figurën e asaj vajze, sepse rrobat e buta nuk arrinin ta mbronin, si dhe tiparet e fytyrës e cila ishte kthyer nga ai. Flokët i kishte në një të kuqe të errët si alga të cilat uji i pranverës u jep një ngjyrë të kuqe

ndryshku, por sytë e zinj si zgavër moçali, të magjishëm e tërheqës në fund, me sipërfaqe të palëvizshme si uji i pellgjeve.

Atëherë vajza mori një dele tjetër më të vogël, e ngriti më delikatesë në krahë dhe filloi të futet në ujë duke mbartur. Dhe pyllrojtësi Pridik nuk mundi të bënte më shumë veçse të çuditej me forcën e saj të re, me atë se si ajo mund ta mbarte në krahë me lehtësi atë dele të rëndë, pavarësisht viteve të saj rinore.

Dhe Pridik u ndalën prapa gurit (të madh), gjersa të gjitha delet të u lanë.

Atëherë djemtë këputen zinxhirin e tyre dhe delet u përhapën aty – këtu si t'i iknin dhëmbëve të vdekjes.

Por edhe gratë, nga ana e tyre, filluan të bënin zhurmë me rrobat e lagura në ujin e cekët dhe të ngrohtë të bregut dhe t'i spërkateshin me ujë në qafë dhe fytyrë.

Dhe, kur u lodhën duke bërë shaka, dolën nga uji për të ndërruar rrobat dhe të kthehej secila në shtëpinë e vet.

Por Pridik qëndronte aty si një rrodhe, as mundte të lëvizte nga ai vend dhe u detyrua të shikonte pa pushim.

Edhe vajza erdhi në plazh, shkoi më tutje dhe e la fundin e lagur të binte në mënyrë modeste mbi rërë, si dhe këmishën prej pëlhere, pa e ditur aspak se sytë e një të huaji e shikonin pafajësinë e saj me një vështrim të zjarrtë.

Dhe pyllrojtësi Pridik vuri re atëherë se nën sisën e majtë të vajzës kishte një shenjë të kuqe, të ngjashme me krahun e një fluture nate që populli e quan edhe gërmë zjarri ose damkë shtrigash.

Vajza veshi fund të tharë duke bërë një deng plaçkash të njomura.

Kur të gjitha qenë gati, morën së bashku rrugën për në fshat duke lënë djemtë të ruanin delet.

Dhe pyllrojtësi Pridik tha me vete:

«Në të vërtetë, kjo vajzë duhet të jetë natyrë e butë, pasi ishte kaq e ëmbël dhe bujare me delet dhe nuk sillej keq dhe nuk inatosej me to. Ai s'do të mund të bënte pastrim dhe të kujdesej me dashuri edhe për burrin dhe fëmijët e saj (Zoti e bekoftë) dhe të drejtojë me ëmbëlsi e me

tolerancë edhe shërbëtorët e saj dhe bagëtinë e saj dhe gjithë shtëpinë, kështu që me të një burrë do të bënte një jetë të mirë e te qetë?»

Por kështu ai, në të vërtetë, kishte dëgjuar zemrën e tij pa dashur të shikojë shenjat e Satanait tek ajo vajzë, domethënë damkën e shtrigave dhe flokët e kuq duke i mbyllur sytë para paralajmërimit, sepse kishte rënë me turr në mullirin e dashurisë.

Dhe nuk kishin kaluar ende gjashtë muaj kur tashmë ajo vajzë e ishullit Kasar, me emrin Aalo, e cila në breg të ishullit, lante delet një mëngjes vere, ishte bërë gruaja e Pridikut, pyllrojtësit të Suremoisit, dhe Pridiku mori të zgjedhurin e vet nga grigja, si dikur Jakobi, Rasbela, vajza e xhaxhait të tij, Labanit, nga toka e Haranit.

4.

Si në hapësirën e njëzetekatër orëve ka dy gjysma, një dite e një nate, kështu që disa janë bijë të ditës dhe bëjnë punë të ditës, të tjerët, përkundrazi bëjnë punë të natës dhe merren me mendimet e natës, për të tretët, pastaj, dita dhe nata alternohen në njëzet e katër orë. Dhe e gjitha kjo njihet në kohën e vet, kur një dëshmi e bën të qartë.

Kështu, në fillim nuk pati gjë, për të treguar për Pridikun, pyllrojtësin e Suremoisas dhe për gruan e tij të re, Aalo edhe në mullirin e mburravecëve dhe të shpifësve nuk kishte më shumë ujë se sa kanë lumenjtë e ishujve në kohën e verës. Pasi ata jetonin të qetë në harmoni dashurie dhe marrëveshjeje midis tyre, si dhe me njerëzit e fshatit: shkonin shumë shpesh në kishë dhe i afroreshin bashkësisë së shenjtë si krishterë të mirë, si dhe me autoritetet lokale dhe me zotërit e tyre tregonin nënshtrim dhe bindje në të gjitha punët, asnjëri nuk do të mund të thoshte një fjalë të keqe për Aalon, pasi ajo ngrihej menatë dhe ishte e papërtuar dhe, në të folur, nuk ishte as e shpejtë as e ngadaltë dhe nuk ishte gërnjare, madje zemërbardhë dhe me natyrë të qetë si bari i një kullote, ndonëse të tjerëve u dukej e çuditshme zbehtësia e fytyrës së saj dhe ngjyra e flokëve të saj. Kjo e fundit ishte si ajo kokrra e kuqe e dëllinjës dhe ajo i mbante flokët ende të prera shkurt dhe, verës, me një

facoletë të gjatë e të ngushtë prej liri, cepat e së cilës i zbrisnin me dantella në të dyja anët mbi shpatulla, si i ka hije një gruaje të martuar.

Kur pylltari Pridik dhe gruaja e tij e re Aalo e mbushën vitin e parë pas martesës u lindi, si fëmijë e parë, një vajzë që u dërgua për pagëzim në kishën e Pyhalepës dhe u quajt Piret.

Por ai Shpirt i Papastër që urren paqen e kishte zgjedhur tashmë për vete këtë grua si të shënjohej një dele në grigjë, dhe vetëm e priste me dinakëri momentin për ta shkrirë në formën e përshtatshme.

Pasi si poçari me të njëjtën copë balte argjile arrin të bëjë një brokë ose vazo arrin, kështu edhe Djalli mund të bëjë nga e njëjta shtrigë një ujk ose një mace ose edhe një dhi, pa hequr ose shtuar asgjë. Por ndodh si me argjilën që tani është modeluar në një formë dhe më pas në një formë tjetër : sepse Djalli është poçari dhe shtriga argjili.

Pranverës, në muajin e lëngut (si e quan populli Martiusin ose Marsin) u përgatitën përsëri gjueti të mëdha për ujkun në Suremoisa, sapo akulli i ngushticës së Soelas qe kaq i hollë sa nuk mbante më as edhe një putër ujku, dhe kështu atyre u ishte zënë atyre çdo rrugë shpëtimi.

Dhe një ngjarje e tillë u përgatit për një kohë të gjatë si një festë popullore dhe në tavernat e Havasuos u bënë gati për popullin birra e vera të stimuluar dhe gajde sepse në banketin e ujkut duhej edhe të vallëzoje.

Dhe u vunë spiunë në kënetat dhe pellgjet dhe të gjitha shtizat e vjetra për ujqër të fshatrave u lustruan nga ndryshku.

Por jo vetëm popullsia e fshatrave e priste këtë gjueti të ujqërve, prandaj edhe në kampet e Satanait, kishte një gëzim të madh, pasi ndodhte për të në një kohë shumë të favorshme,

Një mëngjes pra një nga të dërguarit që qëndronte në vedetë në majë të një direku, solli lajmin se ujqit po dukeshin.

Dhe gjithë njerëzit e Keremas, të Varsu, të Hagastes, së Helliketes u mobilizuan për gjuetinë e ujqërve, dy ose tre njerëz të çdo ferme, një kompleks me tetëqind frymë me gratë dhe minorenet dhe të gjithë pyllrojtësit të e Suremoisas, dhe Pridik me ta.

Dhe u duk një ngricë në mëngjesin e pranverës që, në të vërtetë, shkrinte, në dielli, disa pjesë të tokës, ndërsa në ultësirat dhe në moçalet vazhdonte ende ngrica.

Kur pyllrojtësi Pridik, herët në mëngjes arriti në Havakrouvi, njerëzit aty zhurmonin si në një panair; secili kishte veshur rrobat më të mira si për një ditë feste. Dhe edhe Aalo kishte lëvizur për të parë gjuetinë dhe funeralet e ujqërve dhe kishte xhaketë të bollshme me mëngë të gjëra dhe, nën të, një fund lesh të zi deleje me viza tërthore dh gjithë pala. Por meqë vazhdonte të ngrinte ende, ajo mbante në kokë një kapuç të zi, të quajtur *karbus*, zbukuruar me elegancë me shirita të kuq. Dhe kishte në bel një rrip bakri, të formuar me monedha tingëlluese dhe, nga njëra anë, një thikë me dorezën e saj prej kallaji dhe, nga ana tjetër, një gjilpërambajtëse.

Ndërsa ajo bënte përpara në solemnitet të plotë feste, nuk e parandjente kurthin që i kishin ngritur në rrugë: madje atë mëngjes, ishte e **gëzuar** si një drenushë dhe e qeshura e saj e bukur ishte një gëzim për burrat.

Në fillim shkuan heshtarët në vendin e gjuetisë, me rrjetat e tyre; dhe niseshin me kokën ulur mbi shpinën e kuajve që ecnin me trok, heshtat shtrirë përpara, si një bandë kozakësh ose kalmukësh.

Dhe pas tyre u nisën gjuetarët e vërtetë të ujqërve ose *loomarahvas* për të rrethuar me një hark të madh këtë ishull të gjigantëve duke thirrur me zë të fortë dhe duke bërë që të nisin të shtëna armësh, për të trembur ujqit e për t'i nxjerrë jashtë nga strofollat e tyre, nëse rastësisht të ishin fshehur në errësirë ose në ishujt kënetor.

Dhe u ngrit një zhurmë e madhe dhe sokëllimë në ato vise moçalore të Gjigantëve ku, ndryshe, klith thërret vetëm krila dhe borrovili dhe ulurin ujku.

E pyllrojtësi Pridik shpejtoi për në vendin e gjuetisë, për të cilën ishte rezervuar një livadh i madh. Dhe nga çdo skaj ishte një mur shumë i lart dhe, prapa tij, ishin fshehur rrjetat e ujqve, që të mos mund t'i shihnin.

Dhe Pridiku e gjuetarë të tjerë qëndronin të fshehur në vendin në dy krahët e livadhit duke bërë rojën, pa marrë frymë Dhe papritmas u

dëgjua sinjali i një mëllenje të zezë zi nga një pemë dhe, në të njëjtën, u panë dy ujë të ndjekur nga lomarhvas-it dhe thembrat e tyre, britma dhe alarmet. Dhe nuk u leverdiste më atyre të fshiheshin në ngastër, pasi lehja e furishme e qenve i ndiqte jashtë që aty. Kështu që nuk u mbetej atyre veçse të nxitonin vrapin me gojën e hapur dhe gjuhën e gjatë e të zezë që varej. Kështu Aaloja, gruaja legjitime e pyllrojtësit Pridik i cili ndodhej midis mbeturinave të turmës, pa ujëqit e ndjekur për ta kaluar me turr në ankthin e tyre mortor.

Dhe megjithëse i mbulonte tymi i pluhurit, qitësit shtinin shumë shpesh, anash dhe prapa, ajo arriti të shihte se ujku i parë ishte më i vogël në trup dhe i dyti përkundrazi ishte një kafshë e madhe e fortë, me këmbë të gjata dhe me trup të gjatë e gri, me turi të mprehtë, ballë të gjerë dhe sy të vëngërt dhe të egër plot zemërim të pazbutshëm.

Dhe befaz Aaloja dëgjoi qartësisht me veshët e saj këto fjalë të tij:

«Aalo, çupëza ime, a vjen me mua në kënetë?»

Atëherë ajo u step sikur ta kishte goditur një plumb në anë, pasi nuk kishte mundur të shihte se kush kishte thënë fjalë të tilla. Por shpirti i saj dhe trupi i saj, u mbështollën me nxitim nga një shtjellë e madhe sikur një forcë e fuqishme ta kishte shqyer në ajër nga vendi i saj dhe aty me shpejtësi të tmerrshme e bëri të rrotullohej në një ciklon të shenjtë si një puplën e lehtë të një zogui, gjersa iu ndal fryma dhe u mbyl nga marramendja.

Por e gjitha kjo ndodhi më shpejt se sa lëviz krahët pulëbardha mbi det.

E kthehet përsëri vetë. Aalo pa ujëkun e parë të zgjaste gjithë trupin në përpjekjen, që koka, këmbët dhe bishti, prireshin, vetëm mbi një linjë dhe të galoponin përtej murit me gurë, dy herë më i lartë se vetë shiriti duke besuar të riparohej pas saj, megjithëse aty qëndronte duke pritur vdekjen e sigurt.

Dhe atëherë bisha më e madhe dhe më e fortë e cila vraponte e fundit, ndërsa sytë e të gjithëve ishin ngulur mbi shokun e saj, mori nga ana e saj drejtimin vrapin dhe iku në pyll duke këputur zinxhirin e njerëzve.

Dhe Aalo vrapoi sa iu mor fryma drejt murit dhe pa atje ujëkun të përpiquej në rrjetë që e mbulonte deri në qafë kështu që nuk kishte më

rrugë shpëtimi. Dhe egërsira kaq e kapur keq në gracë gulçonte sikur të kishte pasur ijët e të çara, i dilte shkuma nga goja midis qenve të lakuar, ndërsa njerëzit e fshatit ulërinin përreth duke inatosur.

Dhe Aalo-ja pa se njerëzit tashmë rrinin gati me heshtat e ndera për të goditur gojën e ujkut dhe, burri i saj Pridik ishte midis tyre.

Dhe në të njëjtën kohë Aalo dëgjoi përsëri, por këtë herë, mbase më larg, sikur dikush ta thërriste nga pylli, por në mënyrë që dëgjohej vetëm nga ajo:

« Aalo, Aalo vajza ime, a po vjen t’i bësh shoqëri ujkut në kënetë.?

Dhe tingëlloi si një ftesë dhe si një britmë thirrjeje nga kënetë.

Dhe në këtë moment Djalli hyri në të kaq, sa ajo u demonizua.

Dhe ky Shpirt ishte Diabolusi Sylvarum, Shpirti i Pyllit dhe i Ujkut, shtëpia e të cilit është në kënetë dhe në pyll, guximtar e trim, shpirti i forcës dhe i lirisë, por edhe i tërbimit e i dhunës, i padepërtueshëm nga çdo kuptim njerëzor, me krahë si tufan dhe përvëlues si zemra e botës, por megjithatë në prangat e Terreve.

Në të njëjtin çast pyllrojtësi Pridik nguli heshtën e tij në ijën e ujkut që përpiquej dhe shumë njerëz me të, kështu që gjaku i egërsirës sprucoi lart.

Por qentë nuk deshën ta preknin mishin e ujkut, aq kuqalash e me qime në nofull, por iu hodh zogjve zhvatës kërmash që ta konsumonin. Dhe natën vonë, u dëgjua nëpër tavernat e Haavasuos, hare dhe britmë gëzimi, angullimë të gajdeve dhe krismave të pushkëve, me të cilat populli kremtonte varrimin e ujkut me forcën e birrës dhe të rakisë dhe, të rinjtë dhe vajzat kërcenin.

5.

Ose magjistarët që nga mishërimi i Zotit tonë, ju keni festuar të shtunën e Satanait, kush mund t’i numërojë: Simoni i Biblës së Shenjtë, Çirçja dhe Medea, perandori romak Karakalla, Neroni, Juliani Apostata, Silvestro II, Aleksandër VI, Juljo II dhe më në fund edhe Fausti dhe

Skoti! Si do të kishte mundur e rja Aalo i Puhalepës së Hiumas t'i kundërvihet Forcës së Errësirës?

Kështu që, pas kësaj gjuetie të ujqërve të Suuremoisas, Aaloja, gruaja e pyllrojtësit Pridik filloi t'u psherëtinte kënetave dhe kompania e ujqërve . larg nga bota e njerëzve dhe nga shoqëria e kristianëve së cilës iu bashkua nga pagëzimi i shenjtë dhe nga Sakrament të tjerë. Pastaj ai shpirt që hyri në të, frynte si me kacak mbi zjarrin e gjakut të saj, që ajo të plotësonte vullnetin e Satanait dhe pamjen e ujkut. Kur vinte mbrëmja dhe ujqit duke u bërë natë, fillonin të zvarriteshin më afër banesave të njerëzve kështu që britmat e tyre brenda rrezes së dëgjimit, atëherë Aaloja, mbi pragun e shtëpisë, harron punët e saj të pa kryera, vështronte ngultas drejt pyllit dhe ulurima e ujqve prekte veshin e saj si një muzikë shumë e ëmbël, sepse ajo ishte tashmë e racës së tyre.

Por luste vazhdimisht burrin e saj Pridik që të sillte, për të sjellë brava solide stallave dhe përveç atyre, shule hekuri për një siguri më të madhe dhe kujdesej edhe një qen i ri dhe dinak **roje**. Dhe [Aalojo](#) jo vetëm një herë, në atë pranverë, kishte lënë që barinj të shkonin me bagëtinë në kullotat e fermës, megjithëse, në të vërtetë, ujku që vjen gjatë verës ka edhe ushqime të tjera përveç bagëtisë, si lepuj, iriq, dhe zogj pylli. Por ai ujk nuk dëshironte mëshqerra ose dele apo kërrica, por shpirtin dhe trupin e një gruaje të re e të bukur, pasi ishte një mesazhere ferri.

Dhe Aaloja atë pranverë. si roja më madhe për të shkuar vetëm në kënetë ose në gjirin e dendur të pyllit, sikur atje, rastësisht, i rrinte në pritë rreziku. Pasi nuk kishte harruar ende plotësisht betimin e Lidhjes së Pagëzimit dhe ndikimi i ujit të bekuar mbronte megjithatë, shpirtin e saj. Por sidoqoftë për shumë kohë rrinte midis frikës dhe dëshirës, ndonëse u poq në zjarrin e dëshirës së saj, si gruri në diellin përvëlues, atë orë që donte të vinte.

Dhe për gjithë kohën që përkrahu këtë luftë, mendimet e saj shumë shpesh u zgjatën mbetën në hijen e vdekjes sikur të parandjenin fundin e saj të parakohshëm e të dhimbshëm. Pasi gjithçka për të ishte si kulmi i parashikimeve në të cilat mblidhte kapte shenjat dhe paralajmërimet duke ia përshtatur vetvetes.

Kështu mund t'i thoshte burrit të saj Pridikut në mëngjes duke u zgjuar:

«Kukuvajka ka kënduar sonte në mështeknën e gjatë, çdo të thotë kjo?»

Ose thoshte:

«Disa milingona të zeza erdhën nga plasat e shkallës dhe ikën matanë pragut, - kjo sigurisht nuk është për mirë».

Dhe nuk priste asnjë përgjigje për këto biseda të saj, por vazhdonte të thoshte këtë vetëm për të lehtësuar vetveten.

Një ditë u kthye nga kufiri i pyllit dhe tha:

«Sot pashë në pyll një gjë të çuditshme. Ishte një flutur mbi rërën e verdhë, midis gjjeshtrave. Dhe kishte krahë si përparësja më e bukur e priftit të Puhalepës, por skajet ishin të verdha si mjalti, me njolla të kaltra. Kush do të vdesë tani?»

Dhe shigjeta e Satanajt dhe e magjisë që kishte prekur e ia turbullonte shpirtin me helmin e tij misterioz, kështu që Demonët së bashku me Zotin e tyre, në ferr ishin të çmendur nga gëzimi, sepse preja ishte rrethuar nga fitorja e afërt.

Në kohën e Shën Jovanit ndodhi që pyllrojtësi Pridik duhej të shkonte për dy ditë në Amast për të dëgjuar në lidhje me një anije të ngarkuar me dru dhe Aaloja mbeti vetëm në shtëpi me foshnjën e saj Pieret, me një shërbyese plakë dhe me një ruajtës të vogël delesh.

Nata e S. Xhovanit, që në kohën e paganëve, është plot magjira, pasi atëherë Demonët enden për kënaqësinë e tyre dhe shtrigat bëjnë ceremonitë e tyre të zeza në hijen e natës. Në fakt, natën, shfaqen në udhëkryqet dhe në qoshtet të tre gardheve dhe lyejnë me dhjamë magjik dyer e dritare e haureve dhe lidhin me nyje magjike kërcejtë e grurit në rritje duke thënë magjitë e tyre dhe kështu duke dëmtuar bagëtinë dhe korrjen. Dhe populli i ishullit thotë se edhe Nakki* natën e Sh.Jovanit, në pamjen e gruas së re kërkon foshnjën e mbytur.

* Disa popuj ugro-finlandezë, në verë banojnë në një kasolle të veçantë, të ndarë nga banesa e dimrit.

Pra, edhe atë mbrëmje të Shën Jovanit të rinjtë e Suuremoisas dhe të fshatrave pranë shkuan të gjithë mbi shilarse dhe zjarre dhe edhe vajzat për të tërhequr profecitë mbi fatin e martesës së tyre me barëra mjekësore. Pleqtë përkundrazi ndenjën syçelë dhe bënë roje në shtëpitë që të mos i zinte asnjë lloj magjie dhe syri i keq të mos mund të kapte ndonjë gjë. Por Aaloja, gruaja e pyllrojtësit Pridik, nuk kishte për të shkuar në asnjë vend atë mbrëmje, dhe u ul mbi prag të qilarit.

Erdhi ora e mbrëmjes dhe bletët pushuan në zgjojtë me ngarkesën e tyre të florinjtë. Dhe gjithçka flinte në një ëndërr: gruaja në shtratin e saj. Foshnja në djep dhe bariu mbi minderin pranë zjarrit dhe mulliri, pëlhura dhe rrjeta në tra dhe nuk ngrihej më tym nga kuzhinat e hapura verore.

Dhe pëlhura që Aaloja kishte endur me breza të ngushtë gjatë orëve të dimrit ishte varur për t'u zbardhur mbi lëndinë dhe vraponte përmes oborrit, në përndritjen e natës së verës, si një shteg verdhosh.

Dhe Aalo që nga pragu i shtëpisë së saj pa diellin, syrin e Krijuesit, të varej përherë e më poshtë dhe më në fund të shkëlqente mes gjetheve të manaferrave dhe të perëndonte plotësisht: dhe shpejt filloi fresku i mbrëmjes.

Atëherë Aalo dëgjoi përsëri në vesh të njëjtat fjalë si dikur në gjuetinë e ujqve:

«Aalo, Aalo, - çupëlinkë Aalo,- a vjen si ujkonjë në kënetë?»

Por nuk kumbonin tani si lutje ose si joshje, por më tepër si një urdhër thelbësor që duhej t'i bindeshe, pasi mund të çonte edhe në humbje të përjetshme.

Dhe atëherë Aalo mundi të rezistonte më, por harroi plotësisht Lidhjen e Pagëzimit dhe se Krishti, Shpëtimtari ynë, kishte vuajtur dhe kishte vdekur në kryq edhe për atë; në të njëjtën mënyrë si në lashtësi populli i Zotit, Izraeli, harroi Zotin dhe shpëtimtarin e tij, luftëtarin e fortë Gedeon.

Por me dëshirë hodhi shpirtin e saj, jetën e saj dhe trupin e saj në pushtetin dhe ligjet e Djallit.

Dhe e qara e fëmijës së saj të pafajshme nuk arriti më ta mbante, pasi ajo ishte plotësisht e shurdhër për çdo gjë tjetër, përveç thirrjes së ujqërve.

Kështu që hoqi këpucët nga këmbët pasi tashmë ishte vonë dhe kishte shumë lagështi në tokë dhe eci zbathur gjatë shtegut të bagëtive në drejtim të kënetës për arritjen e së cilës ishin ende tre verste suedeze.

Por këta shtigje ishin shkelur nga bagëtitë dhe shkonin me zik-zake dhe zemra në gjoks, i rrihte si një zog.

Pasi eci pak kohë Aaloja arriti bregun e një moçali të madh në të cilën rriteshin rozmarina, manaferra moçalore, eurioforët si midis një tymi të bardhë. Dhe deri atje nuk arrinte asnjë zë nga fshati, as kënga e gjelit as lehja e qenit dhe as edhe tingulli i kambanës së kishës në ditët festive.

Dhe moçali kishte si nja njëqind sy midis ujit me baltë që të gjithë bashkë e shihnin me ngulm në heshtje me sipërfaqet e tyre të errëta këtë grua të re që endej natën.

Por Aalojo hidhej nga plisi në plis dhe sythat e mështeknave të shkurtra dhe degët e boronicave kapeshin në cepin e fustanit të saj si për ta mbajtur.

Dhe më në fund ajo arriti një ishull në mes të moçalit, ku rriteshin pisha dhe vishnja e vadha dhe terreni ishte i fortë e plot me gjilpëra pishash e plot me fole të mëdha milingonash.

Atëherë Aaloja u kujtua për një magji të lashtë, theu një degë vishnje dhe e bëri të lëkundej tre herë mbi sipërfaqen e moçalit.

Dhe ja! Menjëherë pa që fieri në buzë të kënetës çeli një lule të kaltër e cila shkëlqente si një flakë e kaltër.

Dhe populli thotë se fieri lulëzon vetëm një herë në vit, gjithmonë në natën e Sh. Gjonit.

Dhe rreth kësaj luleje të kaltër të fierit e cila ishte si një zjarr i kaltër, gati si të ishte nderur zemra e moçalit, vallëzonin gjarpërinj me kokën drejt duke u shpërdredhur në spirale dhe ishin shumë, me qindra. Dhe shpirtrat e pyllit dhe zjarret të vetëkënaqur përkuleshin nga të dy pjesët e lules si të kishte qenë një zjarr i shenjtë.

Por kishte një sasi e madhe ujqish në ishullin e kënetës, megjithëse ishte verë, sikur të gjitha pyjet e Koput dhe strehimet me hije të Korgesaarës të kishin braktisur të preferuarit e tyre dhe të gjithë ujqit e Muhut të Saremasë dhe edhe steretë t'i qenë shtuar turmës së tyre... Dhe qëndronin në rrethe të mëdhenj, si të mbanin këshill, **bishti?** i dendur mbi thembrat dhe lëkura leshtake, por nuk ulërinin.

Dhe Aaloja vuri re që, në vendin e parë ishte ulur ai ujku i madh që në gjuetitë e Suremoisas ia kishte mbathur duke këputur prangën dhe e njohu menjëherë nga trupi i fortë dhe nga xixëllimi i egër i syve dhe e kuptoi se ai ishte kryetari i ujqve të tjerë.

Dhe në të njejtën kohë, pa, në zgavrën e një guri të madh, një lëkurë ujku shumë të re në ngjyrë të zverdheme.

Dhe në këtë moment me anë të pushtetit të Satanait, tek Aaloja u errësua gjithë jeta e saj e mëparshme: burrë, vajzë, shërbëtorë, bagëti dhe Fjalën e Zotit dhe Fronin e tij të mëshirshëm, sikur thellësia e kënetës ta kishte zhytur në gjirin e saj në përjetësi.

(Sepse Zoti u ka dhënë një pushtet të tillë Demonëve sa mund të lëshojnë breshërin. acarin, shtjellën si dhe të helmojnë ajrin dhe ujin dhe të shndërrojnë njerëzit në ujqër).

Dhe Aalo hodhi lëkurën e ujkut mbi shpatulla dhe në çast ndjeu formën e saj trupore të shndërrohej në mënyrë fare të panjohur, aq sa lëkura e bardhë e trupit të saj u mbulua me qime të ashpra, fytyra e saj u hollua në një turi të mprehtë ujku, veshët e saj të vegjël të rregullt, u ndryshuan në veshë të ngritur, dhëmbët në dhëmbë rrëmbyes për masakër dhe thonjtë si kthetra të përkulura egërsire pylli.

Në të vërtetë, Djalli me zotësinë e tij e përshtat kaq përsosmërisht lëkurën e ujkut mbi njeriun sa thonjtë dhe dhëmbët dhe veshët shkojnë me funksionin e tyre sikur njeriu të kishte ardhur në botë nga gjiri i nënës së vet si Lycanthropus ose si Njeri - Ujk.

Dhe bashkë me pamjen e ujkut u zgjuan tek Aaloja edhe të gjitha llojet e lakmive dhe dëshirave, si etja për gjak dhe gëzimi për të shqyer, pasi edhe gjaku i saj ishte shndërruar në gjak ujku, që ajo ishte një prej tyre.

Me një ulurimë egërsire dhe triumfuese u bashkua me ujqit e tjerë, ta kishte marrë malli për një kohë të gjatë për to dhe më në fund i kishte

gjetur të ngjashmit e saj; dhe të tjerët duke ulëritur në kor e përshëndetën atë si motër.

6.

Pra në atë natë të qartë të Sh. Gjonit, Aalo, gruaja legjitime e pyllrojtësit Pridik, për herë të parë përshëndeti si njeri-ujk.

Meqë. sapo kishte ndërruar pamjen e tij prej njeriu me atë të ujkut, dhe ishte bashkuar me kompaninë e ujqve, këta të fundit lanë ishullin e kënetës dhe filluan të kërcenin në turmë përmes pyllit, drejt ishujve të shkorretit me rërë të Koput dhe të Korgesaarea dhe Aaloja me ta.

Dhe dëgjonte në vetvete sikur bota përreth të ishte ndryshuar krejt dhe gjithçka të ishte bimë e shëndetshme sikur ajo ta shihte për herë të parë me sytë e vet truporë, si paraardhësja jonë Eva, kur në Parajsë hëngri mollën e pemës së Shkencës së të Mirës dhe së Keqes me urdhër të Gjarprit.

Dhe një forcë e re e fuqishme i tendosi tendinat e këmbëve dhe muskujt e ijëve, kështu që asnjë udhëtim nuk ishte për të tepër i gjatë, madje kërcente shkathtësisht mbi hendekët e moçaleve dhe mbi pemë të rrëzuara të pyllit, dhe kishte në vrapim një shpejtësi të tmerrshme si ajo e erës së perëndimit.

Dhe e gjithë kënetë dhe pylli ishin plot me erëra të cilat kurrë s'i kishte njohur kur kishte pamjen njerëzore dhe erëra të tilla në të vërtetë e nxisnin fort, si të donte të vraponte prapa secilit prej tyre. Sepse ajo e dinte mrekullisht me saktësi përmes një vetie që nuk mund të shpjegohej, për çdo kutërbim të se cilës krijesë të pyllit i përkiste. Kështu nuhaste tashmë me fejsat, nga larg si diçka krejt të njohur si dhe atë të shapkës, erën e ketrit ose të dhelprës, dhe edhe atë të gjelit të iriqit dhe lepurit.

Por kur ata, natën, vraponin në turmë nëpër rrugën e pyllit ose rrethonin nga larg një fshat, atëherë, vinte që atje si një valë kutërbimesh të reja dhe të këndshme që e gjallëronte fort gjakun, sepse i dukej se e njihte erën e deleve, të kecave, kërraçave, buajve dhe nxitej sikur gjaku t'i ishte bërë i egër, tani që ishte i racës së ujqërve.

Dhe edhe një erë tjetër i vinte pranë kërcënueshëm nga stallat e fermës dhe ishte e huaj, e fortë dhe kaq e frikshme sa ajo ndjente zemrën e saj të re prej ujku t'i dridhej për një çast në **gjoks**.

Dhe i shihte atëherë edhe ujqit e tjerë, motrat dhe vëllezërit e saj të ndaleshin së vrapuari, të thithnin ajrin dhe përsëri, me shpejtësi të dyfishtë, të vraponin përpara sikur ajo erë të kishte shije shkatërrimi dhe vdekjeje të armikut për vdekje.

Meqë si midis gjarprit, atij krimbi të moçëm dhe njeriut, po kështu edhe midis ujkut dhe njeriut Krijuesi ka vendosur një urrejtje të përjetshme kaq sa ata duhet të ndjekin njëri-tjetrin.

Kështu që nga shtegu i një fshati veshët e tyre pipëz prej ujku dalluan një zhurmë të vogël e cila u ndoq nga një flakërim zjarri dhe një shpërthim, si një gjëmim bubullime, atëherë ata nxituan të gjithë papritmas dhe të verbuar nga tmerri, në sfondin e errët të pyllit.

Dhe ajo, në këtë gjendje të saj të re ishte bërë edhe shumë e kujdesshme, kështu që dyshonte për gjithçka si të kishte nuhatur rrezikun nga çdo anë. Dhe i zhbironte me shumë vëmendje trungjet dhe degët të shtigjeve si t'i frikësohej një kurthi të pabesë ujqish mbuluar poshtë tyre ose një lak i fshehur prapa gjetheve.

Kurrë, në formën e saj njerëzore, gëzimi i çmuar dhe hareja e lirisë s'i kishin ndezur aq shumë gjakun sa tani që ajo vraponte në moçal si ujkonjënjeri. Pasi është e pallogaritshme kënaqësia e kësaj lirie, vendosur nga Satanai në mënyrë që t'i drejtojë bijtë e njeriut në greminën e rrënimit.

Dhe kur ajo shikonte me shumë vëmendje shokët e saj ujq, me të cilët në këtë natë të Sh. Gjonit, kishte vrapuar mospërmas Himas nga një skaj në tjetrin, i dukej se njihte, midis tyre, me habinë e saj të madhe, edhe shumë pamje që i ishin të njohura që nga koha kur ajo ishte njerëzore.

Në fakt me të, dhe njëlloj shpejt, vraponte si njeriujk zonja Valber nga fshati i Tempit, dhe përtej pak më larg plaku i kishës dhe pronari i pasur i komunës së Suremoisës dhe ajo nuk mundte të gabonte, sepse shihte me sytë e saj prej ujku më qartë se me ata prej njeriu. Dhe Valberi i tregoi dhëmbët si ganxhë e të mprehtë të qenit duke iu kaluar përpara, ndërsa vraponte, sikur të kishte përshëndetur dikë që e njihte.

Por papritmas të gjithë ata dëgjuan një lopë të pëlliste dhe panë një mëshqerrë të zhdukur nga grigja në buzë të livadhit.

Dhe në këtë çast, Aaloja ndjeu se natyra e saj prej ujku ishte e etur për gjakun e kësaj mëshqerre.

Pa ujkun e madh që ishte si kryetari i gjithë ujqërve dhe më i fortë se të tjerët, sulmoi mëshqerrën duke i futur dhëmbët në kurrmaz dhe i çau venën e qafës.

Pas kësaj bëri një mpirje të madhe sikur të mos kuptonte më asgjë, dhe harroi dhe mbeturinat e fundit të natyrës së saj njerëzore. Dhe me ujqit, motrat dhe vëllezërit e saj, u turr mbi fytin e mëshqerrës së rënë dhe së bashku e shqyen.

Dhe kështu, gjatë gjithë natës, shqyen edhe shumë dele, pulishta dhe mëshqerra.

Dhe ky pagëzin i gjakut është pagëzimi i Satanait me të cilin ai shtrëngon paktin e tij me njerëzit.

Por, kur ata, në vrapimin e tyre, arritën gjithnjë e më larg drejt verilindjes, kështu që sapo fillonin të shfaqeshin në natën e qartë, majtas, pyjet e mëdhenj të Kapus dhe përpara, deti i Korgesarës, atëherë ujqit, që deri këtu kishin qenë së bashku, u ndanë për të vrapuar një nga një ose në çift.

Dhe Aaloja u kujtua të vraponte së bashku me atë ujkun e madh që, në gjuetinë e Suuremoisas, e kishte parë t'ia mbathte.

Dhe e njohu menjëherë ishte ai ujku që e kishte ftuar tre herë në kënetë dhe kishte ardhur për ta marr.

Dhe u kujtua, me habi, të ishte e forte si kjo egërsirë e fuqishme dhe të mund ta ndiqte në të gjithë hapat e saj, ndonëse shpejtësia e saj qe kaq e duhishme sa dukej se do të të fluturonte mbi vende dhe shqopishte.

Në fakt pasioni i egër i të njëjtit gjak vlonte në venat e tyre prej ujku dhe zjarri i të njëjtit shpirt rrihte në zemrat e tyre prej ujku.

Dhe këta të dy ishin më kryelartët dhe krenarët e gjithë ujqve të pyllit e të bishave të Sh. Gjonit.

Në agim, para lindjes së diellit, ata me bastijet e tyre të natës, arritën në pyllin e Kopus, midis bredhave të moçëm në të cilët nuk dëgjohej kurrë ndonjë sëpatë njeriu dhe ku fshiheshin bredha me myshk në errësirën e tokës së mbuluar me myshk .

Dhe era zgjohej mbi majat e bredhave, ku pëshpërinte duke ofsharë dhe binte e lodhur.

Pastaj ujk që kishte vrapuar me Aalon, papritmas ndryshoi pamjen.

Vrapoi nëpër pyll një erë e fortë dhe e fuqishme sikur mushkëritë e një gjiganti të kishin marrë frymë dhe gjithë pylli u drodh nga hapa të padukshëme dhe krahë, gjerësinë e të cilëve asnjë i vdekushëm nuk e ka matur deri tani e nuk e ka fshehur pylli me një hije misterioze, si hija e bredhave të moçëm.

Sepse, ai ujk ishte Diabolusi Sylvarum ose Shpirtin e Pyllit, ndonëse, vetëm tani po të tregonte pamjen e tij të vërtetë.

Atëherë një lumturi e pamatshme dhe të papërfytyrueshme për njerëzit bëri Aaloja dhe në shpirtin e saj u derdh një gëzim i pamatshëm, për të cilin nuk gjendet asnjë shprehje në gjuhën njerëzore, kaq shumë i mrekullueshëm është dhe më se i bollshëm ky ngazëllim, me të cilin ai do të pijë i etur. Në këtë moment ajo që një gjë e vetme me shpirtin e pyllit, Demoni i fuqishëm që e kishte zgjedhur në pamjen e ujkut e marrë në pushtetin e tij, dhe të gjitha kufizimet u lanë midis tyre, kështu që ata u shkrinë në njëri-tjetrin, u bashkuan si dy pika vese, kaq sa asnjë s'mund t'i ndante nga tjetri.

Dhe ajo u përhap në drithërimën e bredhave, u mbyll si rrëshirë e artë anash pishës, u zhduk në lagështirën e gjelbërt të myshkut kënetor, sepse ajo ishte pronë e Diabuls Sylvarum dhe preh e Satanait.

Por kur Aaloja u zgjua përsëri, u gjend e shtrirë afër një guri të madh afër shtëpisë së saj të Puhalepas, dhe pranë saj ishte lëkura e ujkut. Dhe dielli ngrihej pikërisht atëherë nga pushimi i tij i shkurtër i natës dhe Aaloja e fshehu shpejt lëkurën e ujkut në zgavrën e shkëmbit dhe shpejtoi drejt shtratit të saj, para se të vinte e të kujtohej për mungesën e saj.

7.

Por nga ajo natë dhe më pas Aaloja u mallkua me humbjen e shpirtit dhe përkrahëse të Satanait dhe filloi të hidhej si ujkneri me shtrigat e Brokenit, pra që të ketë dy jetë, sepse aty ishte ujk e aty grua.

(Dhe nëse një mosbesues, dyshon se, një gjë e tillë s'është e mundur, lexo, nëse do të spërndritet të lexojë atë që kanë shkruar e botuar *philosophus* Pomponatius dhe Theophrastus Paracelus dhe Thomas Aquinas dhe edhe ajo që Koncili i Ancira viti 381 ka shpallur në sesionin e tij të fundit dhe që fillon kështu:

Quisqui ergo aliquid eredit posse fieri « Pra, diçka mund të bëhet trazhgimi»

Kështu ajo, ditën, ishte përherë në pamjen e saj njerëzore të mëparshme dhe asnjë s'do të mundur të zbulonte diçka të çuditshme, me përjashtim të faktit se mbase ishte pak më shumë e zbehtë se më parë dhe kishte sipërfaqen e syrit më të palëvizshme, sikur të kishte ngulitur një thellësi të fshehur. Dhe kur në mbrëmje hiqte shaminë nga flokët, dukej sikur të digjej nga një flakë më e kuqe se më parë, si zjarri në një piring pishash.

Por nuk linte pas dore asnjë nga punët e saj, madje merrej me gjithçka, e para nga të gjithë në mëngjes dhe, e fundit në mbrëmje. Milte lopët, lëvizte makinën, i jepte gji foshnjës, lëronte siç është zakoni i grave të Hiumas. Dhe dukej sikur të kishte qenë dyfish e shpejtë në të gjitha lëvizjet e saj dhe të kishte duart dhe këmbët dyfish të shkathta. Dhe në të njejtën kohë, fjalët e saj për të shoqin Pridik ishin më të ëmbla se më parë. Dhe shumë prej tyre që e shihnin të kalonte lart e poshtë në oborrin midis hambarëve, dhe pusit, si sovajka nëpërmjet thuranive të endjes, shihnin si njeri me fat që mund të quante të tijën atë gruan e qetë dhe të bukur.

Po kur vinte nata dhe pyllrojtësi Pridik ishte zhytur në gjumin e rëndë të punëtorit, atëherë fillonte jeta tjetër e gruas së tij Aalos, xhelozisht e fshehur ditën, si lakuriqtë dhe fluturat me ardhjen e errësirës së natës zgjohen nga përgjumja dhe lulet e natës hapen vetëm natën.

Dhe kjo ishte jeta e saj e natës, sepse ajo ishte qenie e natës, e errësirës dhe e Djallit.

Sepse, sapo Aalo e kuptonte se burri i saj Pridik gremisej i lodhur e i këputur në gjumë, ajo ndjente në gjak instinktët e njeriujkut, si natyra e

saj e dytë që gjatë ditës ishte e shtërnguar dhe natën e rimerrte fuqimisht sundimin e saj.

Në fakt ajo që ishte natyrë e butë, bëhej atëherë e etur për gjak dhe e egër, ajo që e ndrojtur, bëhej guximtare, ajo që ishte qashtë bëhej gjithë lakmira.

Dhe çdo natë Aaloja, gruaja e Pridikut, i jepte liri shfrimit të kësaj natyre të re prej ujku dhe, ndërsa burri i saj flinte, ajo vraponte si njeriujk nga shtrati i saj martesor drejt e në pyll.

Dhe atje, ashtu si natën e Sh. Gjonit, nxitonte, sipas dëshirës së zemrës së saj, bastisjeve të natës të ujqve, dhe s'kishte asnjë krim që të lemeriste natyrën e saj, as ndonjë lojë diabolike në të cilën të mos derdhej si kristal dëbore që shtyhet nga fryma e Djallit.

Kështu, natën, e fuqishme brenda saj Shpirti i ujkut të Pyllit dhe ajo ishte gati të bënte çfarëdo gjëje që urdhëronte *Diabolusi Sylvarum* (Djalli i pyllit), qoftë një grabitje ose një krim ose edhe një kundërvajtje.

Sepse ajo i përkiste Diabolusit Sylvarum në mënyrë misterioze dhe të çuditshme me trup e shpirt, sikur të kishte bërë një pakt me gjaku me të.

Por ndonëse Aaloja çdo natë festonte të shtunën e shtrigave dhe vraponte si bishë në pyll askush nuk kishte mundur ta vinte re që në fillim zhdukjen e saj, pasi ajo arrinte përherë në shtratin e saj, bri burrit të saj Pridik para këngës së gjelit dhe askush nga njerëzit e fshatit si kishte vajtur në mendje ta akuzonte për ngordhjen e kecape dhe qingjave, por ua hidhnin fajin ujqve natyralë.

Por ndonëse nganjëherë Zoti me bujarinë e vet lejon që Satanai dhe ministrat e tij të vrapojnë aq larg sa arrin litari që ai u lidh pas këmbe kur vjen koha e duhur, e kap prapë me grushtin e vet litarin dhe e tërheq prapa me forcë.

Një mëngjes ndodhi pra që pronari i i Havasuos bëri një shëtitje për nga kasollja e pyllrojtësit Pridik dhe gjatë bisedës së tyre tha:

« Ja që m'u zhduk përsëri delja ime më e mirë, se mbrëmë ma copëtoi qeni i pyllit.

Atëherë pyllrojtësi Pridik, pyeti menjëherë:

« Trego mik i dashur, si ndodhi kjo masakër? »

Dhe tavernori i Havasuo tha:

«Natën e kaluar, kur dëgjova të blegërinte nga vatha, shkova të shoh dhe pushë një qen të pyllit në tufën e deleve. Atëherë kërkova shpejt pushkën time dhe shënova dhe armikun dhe arrita ta qëlloj në këmbë, por bisha mori delen dhe vrapoi në pyll duke çaluar».

Sapo kishin dalë këto fjalë nga goja e tij e tij, Aaloja, gruaja e Pridikut hyri në shtëpi nga ana e oborrit duke mbajtur një vedër me ujë dhe duke çaluar nga këmba e majtë që rridhte gjak.

Atëherë sytë e hanxhiut Havasuos u ndalën si të tërhequr nga një magnet qenë si të shtrënguar të ndaleshin mbi këmbën e Aalos dhe ai tha:

«Në të vërtetë, mund të ishte edhe një ujknjeri, sepse atë nuk e vret asgjë përveç një plumb i argjendë ose palca e shtogut. Në fakt kjo magji kur thuhet se Valberi i fshatit të Tempit endej si njeriujk dhe tani është futur në burg dhe në duart e xhelatit».

Dhe vazhdoi të thotë, ndërsa shihte Aalon te këmba:

«Valberi sot në mëngjes ka pluskuar në provën e ujit* të shpejt si një patë ose një xungth, megjithëse i kishte të lidhura duart dhe këmbët në kryq dhe kur, pas kësaj, xhelati i shtrëngoi gishtin e madh në pranga, ajo rrëfeu se kishte vrapuar si njeriujk dhe të ketë qenë në Broken. I kishte ardhur përballë një njeri i zi në pyll, në fillim në pamjen e kosarit, por më pas me rroba fine, ndërsa ajo lidhte fshesat dhe i ofroi një rrënjë të ëmbël për të ngrënë që, në fillim, i ishte dukur e ëmbël në qiellzë si mjalti, por pastaj, e hidhur si tuko me erë të keqe dhe më tej ai njeri i dha një brez ujku nga një guvë urithi poshtë një shkëmbi»

Kur Aaloja dëgjoi emrin e Valberit, për një çast ngriu fytyrën dhe u ktheu kurrizin dy burrave.

Atëherë pyllrojtësi Pridik tha :

« Në të vërtetë, këto janë gjëra të dhimbshme për t'i dëgjuar një vesh kristian, por konti i Suremoisas ka ende plepa në pyjet e tij për shtrigat e Brockenit. Po a ke parë ti me sytë e tu, tavernoierë, një rryp lëkure ujku?

Dhe tavernoieri i Havasauos iu përgjigj:

* Provë të cilës i nënshtroheshin gratë e dyshuara si shtriga; po të pluskonin mbi ujë, mendohej se vërtetohej faji i tyre.

«Kam dëgjuar të flitet për të, por nuk e kam parë. Është bërë një herë, me lëkurën e qenit gri të pyllit dhe një herë me atë të një të varuri dhe aty janë përshkruar dymbëdhjetë shenjat e zodiakut. Dhe është ndalur në jetën e njeriut e me një tokëz në të cilën janë shtatë këshilla, pike, por po të hapësh vetëm një të, atëherë edhe magjia ikën».

Dhe pyllrojtësi Pridik tha:

«0 kokëfortësi e mëkatit originar! Të tjerë përkundrazi ngulmojnë të thonë se nuk ka nevojë për gjë që të tërhiqet tre here nën rrënjët e një peme ose të të kërcëhet përreth një guri, duke thënë formulën magjike dhe ujkunjeriu është gati.

Pastaj taveronieri shtoi, duke tundur kokën:

«Kur kërcënuan Valberin me djegie për së gjalli në turrën e druve, ajo tha edhe diçka: nëse duhet të digjem mbi turrën e druve, duhet, në të vërtetë, të digjen edhe të tjerë me mua. Po çfarë donin të thonin këto fjalë? Mos vallë se Valberi nuk është e vetmja njeriujk i Hiumas, por ka motra të saj që bredhin ende të lira ?

Dhe pyllrojtësi Pridik pyeti:

«Si mundet të zbulohet një ujkunjeri ose cilat janë shenjat e tij të njohjes, nga cila duhet ta shohim?»

Dhe taveronieri i Havasuos u përgjigj:

« Në të vërtetë ujqunjerëzit zbulohen nga fytyra e tyre më e zbehtë se ajo e njerëzve të vërtetë natyrorë dhe disave u bashkohen edhe vetullat, gjë që kjo që quhet ura e Satanait. Dhe thuhet edhe se në trup kanë shenjat e shtrigave të cilat janë gjurmë të kthetrave të Satanait, kur ai godet një njeri: ata nuk ndjejnë më dhimbje edhe po t'i shposh me gjilpërë. Dhe nëse ndonjë herë gjendet një njeri i vrarë në shtratin e tij, me një kafshim në anën e majtë, ajo është vepër e ujkunjeriut, dhe ujkunjeriu atëherë nuk është larg».

Për gjithë kohën që njerëzit folën kështu midis tyre, Aaloja heshti me maturi si uji nën një mbulesë.

Por para se taveronieri i Hava-Suos të merrte leje për të ikur, ajo duke shtrirë gjymtyrët, tha duke psherëtirë e penduar:

«Ndihtëmë Ati Ynë, sepse ne flasim me Jozafatin: nuk do t'i gjykosh! Kjo botë në të vërtetë është e keqe dhe e trazuar si çatia e tharësës së

grurit të Mustapeksut* dhe fundi i sendeve është i afërt, kur tashmë edhe fëmijët e njerëzve vrapojnë si bisha të pyllit».

Dhe me këto fjalë iku në punën e saj.

Por kur pyllrojtësi Pridik dhe gruaja e tij Aalo po ktheheshin së bashku në shtëpi, edhe Pidrik pa kiviljen e Aalos, sikur t'i shkrepse diçka në tru dhe tha:

«Grua, pse çalon? Ti dje nuk çaloje!

Dhe Aalo u përgjigj, shumë e qetë, si zakonisht:

« E përplasa kiviljen në pus, në cepin e mprehtë të një guri dhe ja, ajo rrjedh gjak».

Dhe unë do të gris një rrip pëlhere për të lidhur këmbën e plagosur, që gjaku të ndalej dhe nuk folën më për të.

Por rreth Aalos qëndronte gjithmonë si rreth magjepsës plot magji e mister Satanai që askush nuk e kishte dërrmuar.

.8.

Por një natë gushti, kur të korrat edhe për pak ishin gati dhe netët bëheshin më të errëta, pyllrojtësi Pridik u zgjua në shtratin e tij që ftohti e bënte të drithëronte. Po kur arriti të merrte mbulesën prej lëkurë ujku, u kujtua se ishte vetëm dhe vendi i gruas së tij Aalo, bri tij, ishte bosh.

Atëherë një përqethje e çuditshme i përshkoi shpirtin, si hije ecën përmes një dhome në mënyrë që ta errësonte për një çast dhe duke bërë shenjën e Kryqit tre herë, tha:

E ruajtë Zoti me Engjëjt e Shenjtë, që të mos i ndodhë asnjë e keqe asaj, as trupit as shpirtit, sepse në të vërtetë, ajo është, e brishtë si një qelq i çmuar, megjithëse trupi i saj është i ri dhe i fortë».

Por gjumi nuk ia fshiku më qepallat dhe ai mbeti syçelë duke pritur që gruaja e tij Aalo të kthehej.

Dhe më në fund gjeli këndoi në oborrin e shtëpisë dhe, tjetri në oborrin fqinjë dhe ende një i tretë më larg si një shenjë se nata kishte mbaruar dhe mëngjesi po zbardhte.

* Iluzion për fundin e botës.

Dhe bashkë me të erdhi dhe Aaloja, gruaja e tij nga porta e shtëpisë dhe eci drejt shtratit.

Atëherë pyllrojtësi Pridik, që shtirej sikur flinte, hapi sytë dhe tha:

« Ku ishe, o grua? Nga po vjen? »

Dhe Aaloka iu përgjigj:

« Shkova në pyllin e mështeknave për të këputur shufra për *sanuan** pasi nesër është e shtunë dhe duhet bërë banjo »

Dhe nga rrobat e saj dhe nga flokët e saj gjithashtu vinte aroma e pyllit dhe rozmarinës së egër, e myshkut të lagësht dhe e baltës dehëse të moçalit, dhe që jepte marramendje si manaferrat e moçalit.

Atëherë Prediku ndjeu menjëherë në flegrat atë erë të çuditshme, sikur pylli të kishte hyrë brenda me të gjithë banorët e tij duke e mbushur shtëpinë dhe tha:

« Ditët janë për punë, por netët për pushim. Mos ke qenë vallë më parë, natën, në pyll? »

Por kur Aalo u shtri në shtrat pranë tij, ai ndjeu edhe më fort erën e pyllit dhe të moçalit në flokët e saj, si të ishte shtrirë pranë tij një bishë e egër dhe jo një grua e re.

Dhe ai ndjeu se një mister e rrethonte të cili ai nuk mundte ta qartësonte dhe, shpirti i tij nuhati në një mister të tillë armikun ashtu siç nuhat bisha kërcënimin e uraganit.

Mënjanoi, kështu, nga vetja gruan e tij Aalo, sepse e trembte ajo erë e çuditshme, nuk e njihte për të tijën dhe ishte në kundërshtim me natyrën e tij, si një element i huaj.

Dhe ai tha :

« Nga vjen ky afsh moçali në flokët e tu? »

* Është dhomë banje filandeze. Ndërtuar afër shtëpisë, por e ndarë nga shtëpia, ka një vatër me gurë të sertë, të nxjerrë nga ujëvarat, ku ndizet zjarri; kur gurët përvëlohen mbi ta derdhet ujë dhe, ndërsa lirohet avulli, ata që duan të bëjnë banjë, shtrihen mbi rrasa të vëna në largësi të ndryshme nga vatra, që secili të gëzojë nxehtësinë që dëshiron dhe që mund të ngrihet gjer në 70 gradë. Atëherë ata fshikullohen me fshikulla mështekne dhe në fund të sapunisen dhe pastrohen e rifreskohen me ujë të ftohtë. Pastaj vrapojnë lakuriq në dëborë. Banja bëhet nga gratë dhe burrat së bashku si një rit të lënë nga paraardhësit dhe çdo akt i pacipë quhet si sakrilegj. Përgatitet dhe shërbehet gjithmonë nga një grua dhe, edhe më të varfërit zotërojnë një banjo turke e bëjnë banjë së paku një herë në javë.

Dhe Aaloja tha :

« Shkova në buzë të kënetës dhe mblodha një boçe me rozmarinë kënete për të bërë me to një zjerje dhe mund të kem vënë një degëz në flokët e mi».

Por pyllrojtësi Pridik, ndjeu zemrën t'i rënkonte nga dhimbja, sepse gruaja e tij Aalo gënjente në prani të tij dhe duke u ngritur për t'u ulur mbi shtrat, tha:

«Gënjen, grua ! Ti vete tek ujku ose në kënetë! Ku bredh?»

Por pasi Aaloja nuk po nxirrte gjë nga goja, si një flakërimë ia përshkoi shpirtin atij dhe, bërtiti: "

Mos bredh gjë natën si njeriujk, grua?»

Por sapo i pat thënë këto fjalët, Aaloja filloi të dridhej, pasi burri i saj kishte rënë kështu në gjurmë të së vërtetës.

Dhe Pridiku e kuptoi se kishte goditur në shenjë thirri:

«O grua e mjerë, re edhe ti pre e atij që shtur shpirtin? Je ti që e çove larg delen e taveronierit ? Edhe ti ke shkuar në shoqëri me ujqnjerëzit dhe shtrigat të Brokenit?

Dhe Aalo tha .

«Ti flet përçart ose flasin nëpërmjet teje avujt e birrës.

Dhe Pridiku tha:

" Grua, grua, ti s'ke gënjyer kurrë gjer tani por fjala jote ishte si ajo fjala e të drejtëve: po, po, se jo, jo».

Dhe vazhdoi të pyesë:

" Shkove rreth e qark si ujk apo jo? "

Atëherë Aaloja më në fund u përgjigj:

“Edhe nëse kam shkuar rreth e qark si ujk, dhe nëse gjaku i ujkut digjet në venat e mia, nuk duhet t'i jap llogari askujt, sepse shpëtimi ose humbja e shpirtit tim është një gjë imja».

« Atëherë Pridiku uluriti:

«Kështu ti e tregon vetë që je një njeriujk e ndarë nga shoqëria e gjithë njerëzve besimtarë dhe Krishti më kot vdiq për ty në kryq!

Atëherë Aaloja tha:

«Dëgjo atë që të them, Pridik pasi më djeg gjoksi si prush! Megjithëse unë, ditën mbetem midis njerëzve dhe kam pamje njerëzore, sapo vjen nata, shpirti im kërkon shoqërinë e ujqërve dhe vetëm në pyll

ndihem e lirë dhe e lumtur. Kështu që duhet të shkoj, sepse jam e familjes së ujqërve, përse të digjesh si shtrigë në turrën e druve, pasi e tillë është natyra ime!»

Atëherë Pridiku tha:

« Mos e fyej, grua, Krijuesin tënd, sepse ti u modelove në stampën e Satanait!»

Po kur pa gruan e tij Aalon dhe e shikoi me vëmendje, nuk mundi të gjejë në tiparet e kësaj bije të Satanait diçka të papastër apo të pacipë për të qenë kaq thekur: por gruaja që i rrinte afër ishte jashtëzakonisht e ndrojtur si një krijesë e pyllit dhe shumë e bukur për t'u parë me sytë e një burri.

Dhe iu kujtua se bukuria e tipareve është shpesh ngasja e Satanait siç paralajmëron i urti Sirac: «Ktheje fytyrën, djalkë, larg nga gratë e bukura, sepse ato kanë bërë që të çmenden shumë djem».

Dhe atëherë Pridik shpërtheu kundër gruas së tij Aalo dhe tha:

"Çfarë do të thotë vallë ajo shenjë nën gjoksin tënd, që është si krahu i një fluturë nate? I mjeri unë, naivi, që s'e kam njohur që më parë dhe nuk kam qenë syçelë! Pasi, në të vërtetë, është një shenjë e shtrigave dhe një gjurmë e gishtit të e Persekutorit të Vjetër!»*

Për të cilën Aaloja tha:

«Kjo nuk është një shenjë e shtrige, por nëna ime, ndërsa më mbante, u frikësua nga një flakë e madhe dhe nga kjo erdhi kjo njollë zjarri mbi gjoksin tim»

Dhe Pridiku përsëriti:

«Në të vërtetë, Satanai që kur ke lindur të ka shenjuar me zjarr e me hekur për të të njohur».

Por ai ngulte këmbë në pyetjet e tij:

«Kur ti je në pyll, Satanai vien tek ti?»

Dhe Aaloja u përgjigj:

«Shpirti i Pyllit vjen tek unë».

Dhe Pridik pyeti:

«Nën ç'pamje të vjen në takim, si njeri apo si ujk?»

* Djallit.

Atëherë Aalo u përgjigj:

«As si njeri as si ujk, sepse: ai nuk ka as formë as pamje, ai është i padukshëm për të gjithë si një shpirt».

Atëherë Pridiku tha me hidhërim:

«Kush je, o grua? Ke vërtet dy natyra, e butë njëra dhe e egër tjetra si një bishë, dhe secila prej tyre, me radhë, ka mbizotërimin, kështu që njëra është e etur për gjak, si ujku, dhe tjetra është si ajo e një gruaje e butë!»

Dhe shpirti i tij u errësua nga një terr i madh kur ai mendoi se me këto gjymtyrë të bukura Satanai kishte abuzuar për synimet e tij të turpshme.

Dhe pyeti akoma:

«Pi gjak me të njëjtat buzë me të cilat i jep puthjet burrit tënd dhe merr kungimin e shenjtë».

Dhe Aalo u përgjigj:

«Kur jam ujk, edhe veprimet i bëj si ujk».

Atëherë pyllrojtësi Pridik thirri me zë të lartë:

«Medet! Që sytë e mi duhet të shohin po atë që e pashë së pari si vajzë të njomë midis deleve, tani si njeriujk të sulmojë grigjën të të njëjtave dele dhe kështu të pijë një gjak të pafajshëm!»

Dhe u çua me ngut rrëmbeu pushkën e tij me plumba nga muri duke kërcënuar gruan Aalo dhe klithi:

«Larg nga sytë e mi, dashnore e ujkut! Shko e përzjehu me racën tënde!»

Atëherë duart e Aalos u shkëputën nga drrasa e krevatit, në të cilin ajo ishte kapur në dëshpërim e sipër, si një i mbytur pas buzëve të një dërrase, kur uji i greminës fillon ta tërheqë në vorbull: në po atë mënyrë edhe shpirti i saj u shkëput nga bashkësia e krishterë dhe mbrojtja e kishës.

Dhe nxitoi jashtë në obor nëpër derën e shtëpisë duke kaluar para burrit të saj dhe që aty në pyll tek motrat dhe vëllezërit ujq dhe me ta nëpër shtigje të pakalueshme drejt atyre gëzimeve misterioze që nuk janë të njerëzve, por të ujqërve.

9 .

Por Aalo nuk u kthye më deri kur burri i saj Pridik, në inat e sipër, e përzuri në pyll, por qe dhe mbeti në shoqërinë e ujqërve, sikur Satanai ta kishte ndjekur fitoren e fundit në këtë luftë të fuqishme që kishte dashur të mbështeste për shpëtimin e shpirtit të një gruaje të re. Kështu u bë e njohur për të gjithë si në famullinë e Puhalepës, si edhe në gjithë Hiuman se Aalo, gruaja e pyllrojtësit të Pyjeve të Surercisa, ishte bërë një shtrigë dhe një njeriujk, dhe njerëzit filluan ta quanin Nusja e Ujkut.

Dhe Aala ose Nusja e Ujkut qe zog pylli dhe e mallkuar nga Kisha, kështu që kushdo mund ta gjuante si kafshë gjahu dhe ta tërhiqte pa u ndëshkuar kudo ta arrinte ose edhe ta merrte në një gropë ose në lak si një bishë, sepse ajo ishte e pa mbrojtur si nga ligji si nga Kisha.

Që nga fillimi ishte sikur pyjet ta kishin gëlltitur në gojën e tyre ose Diabolusi, Zoti dhe padroni i saj ta kishte fshehur me xheloz, pasi për një kohë të gjatë, nuk qe parë asnjë gjurmë e saj.

Por shumë shpejt filluan të qarkullonin lajme me shenja që nuk mund të sqaroheshin sikur të qe përplasur në një fole grerash të tmerrshme ku dolën jashtë mijëra e mijëra grera të zemëruara.

Kështu në Puhalepa, në Keina dhe Emast, gjithashtu edhe më arg, në Reigi, bagëtia filloi të zhduket nga kullotat dhe, madje, shumë lopë të zhyteshin në selekët e kënetës sikur një forcë e padukshme t'i kishte ndjellur në moçal, megjithëse bariu iu rrinte afër atyre. Dhe me asnjë forcë nuk mund t'i nxirrte nga baltina, edhe pse i tërhiqnin nga brirët me litarë të trashë, që thundrat e tyre ishin të lidhura ngushtësisht me kënetën me një forcë magjike që e tërhiqte poshtë. Dhe po ashtu, në shumë vende, qumështi i lopës filloi të ndryshohej në mënyrë të çuditshme dhe dhimbshëm, kështu që s'mund të ruhej në ndonjë vazo, qoftë ajo prej druri ose në një filxhan prej argjili sepse menjëherë fillonte të ndryshonte dhe të prishej dhe të mbushej me larva dhe hardhuca sikur t'u qenë mermëritur sipër disa magjira.

Dhe u panë të kryheshin edhe shumë shenja që tmerronin gjindjen e krishterë. Në komunën e Surremoisa na qe një njeri i magjepsur kaq keq sa besonte se në çdo gjineshtër të fshihej djalli dhe në të vërtetë tërbimi i

tij s'qetësohej dot nëse nuk vinin në kryq mbi të një shpatë të zhveshur dhe një thikë.

Dhe gjithashtu, një lopë e fshatit të Varsusë polli një dem të vogël me dy koka dhe tre palë këmbë si një brumbull .

Dhe atje qenë shumë në Hioma që panë, në të gjitha këto gjëra, vetëm si një paralajmërim se një bir i njerëzve, i humbur jetonte mes ujqërve, duke vizituar bishat dhe duke harruar kështu detyrat e të të krishterit dhe pjesëmarrjen e tij në hirin e Zotit.

Sepse, tashmë në fillim të vjeshtës filloi të qarkullonin thashetheme se ishte parë Nusja e Ujkut aty - këtu nga udhëtarë të vetmuar që kishin humbur në zabelin e Kopusë. Po askush prej tyre s'e kishte parë nga afër ose nga koka te këmbët, por vetëm sa hap e mbyll sytë, si një rreze dielli që përhapet në pyll dhe përsëri zhduket. Të shumtën e herës ajo kishte pamjen e njeriut, por herë të tjera të ujkut dhe kështu e kishin qenë parë tani në livadhe, në afërsi të grigjave, pastaj në pyje dhe në moçale, por kurrë në afërsi të banesave të njerëzve, sepse ato i shmangte. Një gjuetar që, në gusht kishte shtënë mbi fokat tek shkëmbijtë, tha se në plazhin e Korgesaras kishte parë në breg një lloj foke të re që shijonte diellin, por papritmas ajo qenie ujore ishte ngritur dhe kishte humbur në pyll, kështu që ai pandehte se e kishte parë Nusën e Ujkut. Dhe shumë që kishin kapërcyer pyllin kishin mbetur të gënjyer, sepse kishin besuar se mos shihnin të shkëlqenin mes drurëve flokët e kuq të Nusës së Ujkut, por me t'iu afruar, kujtoheshin se ishte trangu i një pise ose një gjineshtër e djegur. Ose gaboheshin një mështekne nga lëkura e baloshe, veçanërisht në kënetë, nga një trup i bardhë **gru**aje.

Dhe shumë të rinj të fshatrave të Puhlepas, provuan shumë herë që ta ndiqnin Nusën e Ujkut, me qen të stërvitur, si gjuhet ujku ose dhelpra. Por edhe pse qentë nuhasnin gjurmët e saj e duke lehur e kërkonin me hovin, nuk e arritën kurrë, pasi ajo ishte e shpejtë në vrapim dhe Djabolusi Sylvarum ose Shpirti i Pyllit kujdesej për të si për të mbrojturën e vet. Dhe ata që e kishin parë me sytë e tyre që vraponin para qenve të gjahut këmbëngulnin me vendosmëri se ajo, papritur, kur ndodhej ngushtë, hidhte një lëkurë ujku mbi kurriz dhe kështu, si ujk, shpëtonte lëkurën e vet. Të tjerë akoma thoshin që Nusja e Ujkut, mund të shndërrohej menjëherë në një trung të kalbur ose në një skelë kënete,

duke u tallur kështu me gëzim me ndjekësit e saj, kur i kalonin sipër. Dhe ishin të gatshëm ta vërtetonin këtë, edhe po t'u jepej Sakramenti i Shënjtë*.

Por me se e ushqente dhe me se e mbronte nga të ftohtit trupin e saj Nusja e Ujkut, kur kishte pamjen e njeriut askush s'e dinte. Disa thoshin se rrënjët dhe manaferrat ishin ushqimi dhe pija e saj Të tjerë, përkundrazi, (dhe ishin më të shumtë në numër) supozonin se ajo jetonte në stofulla ujqërish dhe se këta të fundit i sillnin ushqim të freskët njëlloj si këlyshëve të tyre, nëse nuk e siguronte ajo vetë si njeriujk.

Kështu që e gjithë Hiuma ishte me plot histori të Nuses së Ujkut, por askush nuk arrinte t'i shpjegonte qartësisht, meqë fanatizmi dhe padurimi i njerëzve ishte i madh.

Njëherë, ndërsa dy njerëz të fshatit Hilikeste rrinin në livadhet pranë një plevice, erdhi vjedhurazi nga një pyll, prapa plevicës, një ujk, mbi gjoksin e të cilit ishte si një njollë e vogël e bardhë.

Dhe ky ujk nuk kishte mënyrat e një ujku natyror, por diçka të çuditshme në lëvizjet e tij, kështu që të dy njerëzit e njohën menjëherë. Dhe kjo bishë nuk iu drojt vështrimit të njerëzve, madje erdhi shumë afër plevicës ku ishin dhe u ul si një qen mbi rrënjët e pishës së trashë.

Atëherë një nga njerëzit e Hillikstes i tha tjetrit:

«Kjo gjë nuk shkon: ky ujk është gruaja e pyllrojtësit, Aalo ose Nusja e Ujkut. A nuk kishte Aaloja një tokëz të argjendë në gjoks aty ku ujku ka njollën?»

Dhe tjetri tha:

«Jepi një copë bukë ujkut dhe do të shohim menjëherë nëse është njeriujk apo bishë».

Dhe njeriu i parë i zgjati ujkut një panine mbi tehun e thikës.

Por ujku e kapi me shkathtësi me dhëmbët si bukën dhe thikën dhe vrapoi përsëri në zabel nga kishte ardhur.

Njëherë tjetër që parë Nusja e Ujkut pranë kullotave të shtëpisë së saj ku bariu ruante delet.

* Kungimi me bukë e verë që quhen njësoj si trupi e gjaku i Krishtit.

Ndërsa bariu rrinte pikërisht duke skuqur mbi një gur mersina pranë zjarrit, pa Aalon, zonjën e saj që i rrinte pranë.

Dhe Ajo kishte një pamjen shumë të trishtuar dhe e pyeti bariun:

«Dëgjoj të qajë Ppireta e vogël – ç’ka që qan vogëlushja ine?»

Dhe përse bariu i tmerruar nuk përgjigjej, Aalo nxori nga gjiri një spango në të cilën ishin shkuar disa dhëmbë ujku si kokrra rruzaresh dhe tha:

«Çoja këto vogëlushes sime që të huajë me to!»

Por bariu u tmerrua sit t’i ishte shfaqur vetë Mardus: nga pylli (sepse nga Mardusit asnjë i gjallë nuk i ka dëgjuar tjetër veçse zërin) dhe nga frika mblodhi lopët dhe i ndoqi me të katra në portën e shtëpisë

Por kur erdhi dimri me bore dhe pircje dëbore, ujqit u tërbuan përsëri jo më si në Himma. Dukej sikur në trurin e tyre të kishte pasur mençuri, inteligjenca njerëzore, pothuaj, pasi, kur çanin njeri pas tjetrit nëpër borën e thellë, secili prej tyre, shkelte me putrat e tij, mbi gjurmët e të mëparshmit për të fshehur kështu numrin e tyre. Dhe aftësia e tyre ishte kaq e madhe sa ata me kthetra, gërmonin një vrimë në vathën e deleve, poshtë gardhit dhe që aty tinëzisht merrnin një dele, nëse qepenët ishin të mbyllur!

Dhe ata treguan në gjithçka që bënë atë dimër si një hov të jashtëzakonshëm, por edhe dinakëri, kështu që mund të kuptohej shumë qartësisht se me ç’forcë ishin lidhur dhe kush që Kreu i vërtetë..

Por njerëzit e Pihalepas dhe gjithë Hiurnas mbante përgjegjësi për të gjitha këto gjëra të jashtëzakonshme të Nuses së Ujkut ose Aalos, gruas së Pridikut. sepse ajo mund të shkonte e lirë nëpër pyll dhe të kryente magjitë e saja, herë si ujk, herë si grua dhe të jetë, kështu për gjithë krishterët, ndërsa tërhiqte zemërimin e Zotit mbi Hiumën.

Në ato kohë ndodhi edhe se Valber i fshatit Tempa për të cilën Zoti dhe Elementi i Perëndisë kishin dëshmuar në publik se ishte shtrigë dhe njeriujk, filloi, me burrin e saj të betoheshin e stërbetoheshin se litari, me ndihmën e të cilit kishte notuar në provën e ujit, ishte tepër i shkurtër, kështu që nuk do të kishte mundur të ulej në fund edhe po të kishte qenë e pafajshme. Dhe ajo merrte mbrapsht gjithçka që kishte treguar gjatë torturës dhe reklamonte një provë të re të ujit dhe gjykimin e Zotit.

Por asnjë nuk mund të thoshte për ligjin Suedez dhe për ata që e ushtronin siç thoshte ai Befadome dhe Bufone:

shkova në gjykatë
e mjerë dhe i pikëlluar
Gënjeshtra në gëzof hermin
Na shikonte dhe Padrejtësia
Me togën e saj dhelpërinë.

por më shumë të mëdhenjtë se të përlurrit duhej të ishin peshuar me pesha të Drejtësisë.

Po askush prej nënshtetasve të Madhërisë së Saj të Dhembzur, Mbretëreshës Kristinë, s'mund ta akuzonte qeverinë për një gjykim të padrejtë kështu që iu nënshtrua provës së ujit për të dytën herë. Por kur ajo për herë të dytë notoi në sipërfaqe si një rosë dhe të gjithëve iu duk se nuk mund t'i dredhonte turrës së druve, ajo shpërtheu dhe u bërtiti xhelatëve dhe turmës e cila kishte ardhur për të qenë të pranishëm në këtë gjykim të Zotit:

«Ju më digjni, po ku është Nusja e Ujkut që vraponte me mua, si njeriujk, natën e Sh. Gjonit?»

Atëherë filluan midis turmës e të gjallëve mërmërima kundër Nuses së Ujkut, kështu që shumë shkuan të ankoheshin te Mareshalli plak Jakobus i Gardës personale, Zoti i Hiumas dhe edhe te Olaus Dunkani, prift i Puhalepas.

Këto ankime nuk mbaronin kurrë aq sa në fund Olaus Dunkani ishte i detyruar të të vinte në dijëni vetë Peshkopin Ihering të Talinit për këto gjëra të çuditshme dhe të lemerishme që ndodhnin në Hiuma me ngasje të Satanait dhe Demonëve të tij.

Por indinjata dhe zemërimi kundër Nuses së Ujkut u rritën përherë e më shumë me kalimin e kohës dhe shumë njerëz të fshatit ranë dakord që Nusja e Ujkut të mos gëzonte falje po ta kishin kapur nën pamjen e ujkut ose të gruas. Por Nusja e Ujkut ishte dhe mbetej e padukshme si lagështia e shiut që bije mbi rërën e lëvizshme të bregut.

Por një natë , akoma në fillim të vjeshtës, para se të vinte ora, në muajin e rakisë (kështu e quan populli Tetorin) pyllrojtësi Pridik u zgjua përsëri në shtratin e tij të vetmuar sepse qentë në oborr trazoheshin tej mase të shqetësuar.

Dhe Pridik besoi se ujqit kërkonin të çanin gardhin e vathës së deleve dhe u çua nga shtrati. Por pa nga dritarja, në kupën e qiellit, vetëm hënën e re ecila ishte e hollë dhe e lakuar, si buza e një zallishteje, megjithatë përndriste dobët, kështuqë nuk ishte krejt errët.

Dhe ai mendoi se finesa e brirëve të hënës tregon ngricën dhe ardhjen e dimrit dhe u kujtua për gruan e tij Aalo e cila ishte në kthetrat e ftohtit e të acarit, pasi ai mendonte për të ditë e natë.

Por, pastaj një çasti, lehja e qenve shpërtheu përsëri dhe pyllrojtësi Pridik më në fund u hodh poshtë nga shtrati për herë të dytë dhe hapi derën për të shkuar në oborr.

Dhe iu duk sikur pa, në dritën e zbehtë të hënës, sikur një ujk i madh gri u fut në shtëpi duke i kaluar përpara, i nxitur nga lehjet e qenve.

Atëherë ai me shpejtësi të madhe mbylli derën me qëllim që qentë lehës të mos futeshin brenda dhe befasi i erdhi në mend një magji. Mori një copë hekuri nga oxhaku, e hodhi mbi ujkun dhe tha:

«Aalo!»

Por, si e quajti kështu gruan me emrin që i kishin vënë dikur me pagëzimin e Shenjtë, atëherë pushoi magjia e ujkut dhe Aaloja mbeti përpara tij me pamjen njerëzore, sikur të kishte ardhur nga banjo. Dhe lëkura e ujkut kishte rënë te këmbët e saj, e mbështjellë mbi dysHEME, si ninfa e një fluturë.

Dhe Aaloja kishte pamjen e ëmbël dhe të qetë si njëherë e një kohë, si çupkë, në larjen e deleve në verë në ishullin e Kasarit, kur pyllrojtësi Pridik në hijen e një guri të madh, e kishte parë fshehurazi. Dhe ajo kishte plotësisht pamjen njerëzore, me trupin e saj të bardhë, me përjashtim të shenjës së shtrigave poshtë gjirit të majtë: dhe flokët pa shami dhe akoma të rritur, të lëshuar lirisht si ata të një gruaje të re, përskuqehin si lëkura e errët e pishës.

Dhe në temth kishte një shkëlqim të mrekullueshëm dhe një bardhësi të madhe dhe goja e saj ishte e hapur për buzëqeshjen si zhgualli i një guaske, gati me buzë që nuk kishte prekur kurrë gjak.

Pridiku ndihej përsëri si i lidhur në shtrat me një litar dhe i paralizuar, aq sa nuk mund të lëvizte gjymtyrët as të hapte gojën për të folur.

Dhe nuk dinte ende nëse ajo ishte një ëndërr që iu shfaq në atë mënyrë apo nëse ishte zgjuar dhe shikonte çdo gjë me sytë e trupit, por i dukej shumë mahnitëse dhe jashtëzakonisht e këndshme.

Dhe ai dëgjoi gruan e tij Aalo të pyeste me zë njeriu:

«Si është Pireta e vogël?»

Dhe Aaloja u përkul shpejt mbi djep dhe mori me ngut vajzën dhe e vuri në prehër.

Pastaj Aalo u ul në stolin nën dritaren, ku ishte ulur tashmë qindra herë dhe i këndoi vajzës së saj:

O nënëz, nënëza ime
me gjirin tënd rrite fëmijën.
e ushqe gruaja e huaj
në mëngjes nga pela
pranë furkës në mesditë
me lot në mbrëmje.

Atëherë Pridiku mendoi me vete:

«Si do të mund të ushqejë ende fëmijën gjersa ajo nuk ka më qumësht në gji?»

Por nuk i doli fjala nga goja, sepse e kishte gjuhën si të paralizuar.

Po pasi Aaloja e ushqe foshnjën gjer sa e ngopi, e hoqi nga gjiri dhe e vuri përsëri në djep.

Pastaj Aaloja pyeti:

«Si je, i dashur Pridik? I ke këmishat në rregull?»

Dhe para se ai të arrinte të hapte gojën për t'u përgjigjur. Aalo mori kutinë e gjilpërave jë fijeperii dhe gjilpërën.

*E shpëtoi atë nga ujku'

Dhe filloi të qepte këmishat e tij në dritë të hënës së re, e ulur përherë mbi stol.

Dhe rrezja e zbehtë e hënës që nuk shkëlqente ende shumë fort, i argjendonte shpatullat dhe gjirin aqsa gjithë trupi i saj rinor ishte si argjend i pastër dhe i lëmuar.

Por pasi e rregulloi këmishën e la t'i rrëshqiste nga dora mbi stol dhe filloi ta shikonte me sy të ëmbël burrin e saj Pridik, si duke mërmëritur në errësirë dhe i tha:

« Si je, i dashur Pridik? Është i ftohtë krevati yt? »

Dhe gjithë natën, deri në agun gri, ata u përqaftuan dhembshurisht me dashuri njeri me tjetrin, sikur të mos ishin ndarë kurrë.

Por kur këndoi gjeli për herë të parë, Aaloja u zhduk si një hije nate.

Dhe për gjithë këtë ndodhi, pyllrojtësi Pridik nuk i bëri zë njeriu, pasi nuk do të mund të betohej me dorë në zemër, në emër të shpëtimit të shpirtit të tij, se nuk kishte qenë vetëm një fantazmë ëndërr dhe një fantazi e mallit të tij.

11.

Kur hëna u rrotullua nëntë herë që nga ajo natë tetori dhe pranvera, pra dhe vera kaluan mbi Hiuma dhe lëvrinte grumbullimi i sanës në Puhalepa, një mbrëmje, shërbyesja që kujdesej çdo ditë për vogëlushen e pyllrojtësit Pridik, ndjeu prapa derës një ankim të dobët.

Dhe ajo njohu në atë grua të mjerë, gruan e pyllrojtësin Pridik, Aalon ish padronen e saj dhe pa se ishte, me pamjen e saj të dikurshme dhe jo në lëkurën e ujkut dhe për më tepër se ajo ishte në të prerat e lindjes dhe se dhimbjet kishin filluar tashmë.

Por në fillim gruaja nuk diti ç'të bëjë; sepse pyllrojtësi Pridik nuk ishte në shtëpi, por në korren e barit, si gjithë njerëzit e tjerë të fshatit.

Atëherë Aaloja iu lut gruas duke i thënë:

« Në emër të Krishtit, ki mëshirë për mua dhe ngrohe *saunën*, sepse, në të vërtetë, kam dhimbje të mëdha »

Dhe Aaloja ishte mbuluar me zhele, aq sa lëkura lakuriqe shndriste, pasi arnat e fustanit, po i binin pothuaj nga shpina. Dhe nuk kishte mbetur shenjë bukurie në fytyrën e saj, sepse të ftohtit dhe era pranverore e kishin shkatërruar plotësisht, si shiu që zbeh një ngjyrë . Dhe mishi i saj ishte plasaritur dhe i ngurtësuar. Këmbët i kishte të mbuluara me plagë të gjakosura dhe krejt pamja e saj ishte jashtëzakonisht e trishtuar për t'u parë

Atëherë gruaja ishte e devotshme dhe kishte tmerrin e mëkateve dhe shtrigërive, magjive si të helmit të dragojve, përjetoi një luftë në shpirtin e vet, sepse një zë e urdhëronte rreptësisht vetëdijen e saj që të përzinte atë njeriujk me shpejtësi të vetëtimshme në pyllin dhe natën, nga kishte ardhur, dhe të mos prekte me duar atë të mallkuar nga Zoti, por një zë tjetër e detyronte të mishëronte të afërmin e vet në hall, si mëshiruesja Samaritanë*. Dhe kështu ajo e ngrohu së fundi *saunën*, megjithëse kishte frikë se ndihmonte kështu magjitë dhe shërbëtorët e Satanait.

Por sapo u ul Aaloja, mbi stolin e saunës, dhe sapo shërbyesja kishte mbaruar së hedhuri ujin e parë mbi gurë, filluan të vinin me vrap nga fshati i grave më plakat që kishin mbetur në shtëpi gjatë korrijës së sanës pasi bariu kishte sjell lajmin në fshat.

Kështu pesë, gjashtë plaka u futën me gumëzhitje në oborr, si një tufë korbash krrokatëse dhe u këshilluan me njëra-tjetrën për një copë herë.

Pastaj disa prej tyre hynë në *sauna* dhe të tjerat mbetën përjashta, në oborr, sepse të gjitha nuk hynin dot.

Pastaj filluan menjëherë të qeshnin nën hundë dhe të torturonin pëllezën që rrinte në shtratin e *saunas* me dhimbjet e lindjes..

(Është një zakon i vjetër popullor se duhet munduar pëllezja me qëllim që të rrëfejë mëkatet e saj)

Atëherë, më e moshuara e fshatit tha:

Pse nuk ndenje në gropën e ujqërve, ku ishe gjithë dimrin? Çfarë kërkon midis njerëzve, njeriujk?

Dhe të tjerat derdhën mbi shpinën e saj zemërimin e tyre pa u përmbajtur:

* Aluzion për gruan samaritanë të Biblës.

« Rrëfe tani fajin tënd, dashnore e ujkut! Ku mbete shtatzënë, në kënetë apo në tokë? »

Atëherë Aalo iu përgjigj me zë të mekur:

« Heshtni, unë nuk ju them asgjë juve ».

Të mos e kishte thënë kurrë këtë, sepse zemërimi i të moshuarave u bë ende edhe më i dhunshëm, sikur të qe hedhur një tas me ujë mbi stufën e *saunas*.

Dhe një plakë e fshatit e kërcënoi:

«Nëse ti nuk na flet neve, do t'u flasësh mirë të tjerëve, kur të përfundosh në duart e xhelatit dhe do të vuash provën e ujit, Nuse e Ujkut. A s'ka dëshmuar vallë kundër teje Valberi mbi turrën e druve? si do të kishte mundur të ngarkonte shpirtin e vet me një gënjeshtër në çastin e vdekjes? »

Dhe një tjetër shtoi:

"Mos harroni për atë që thashë!

Pse kjo Aaloja e pyllrojtësit vonohej gjithmonë në kishë kohët e fundit, në mos për të marrë një oste bekimi që është një trupi i vërtetë i Krishtit dhe të bënte magjitë e saja! »

Pastaj Aaloja, në mes të dhimbjeve, u përgjigj akoma më dobët:

"Ikni, ikni, lëmëni të vdes këtu! »

Por më e vjetra e fshatit u përkul mbi Aalon dhe i tha rëndë:

«E beson ose jo, çështja qëndron kështu: fëmija nuk do të shkëputet nga gjiri yt, as ti nuk do të lirohesh nga dhimbjet para se ti të kesh rrëfyer gjithçka. Në të vërtetë unë di këtë, unë që kam pritur gjatë lindjes fëmijët e tri fshatrave dhe kam pranuar rrëfimin e shumë mëkatave të mjera. Rrëfe vullnetarisht me kë e ke pasur fëmijën dhe unë të liroj nga dhimbjet, se i di mirë yshtjet dhe manovrat që nevojiten.

Dhe të tjerat e ndihmuan në kor:; "Rrëfe me cilin ke vrapuar në pyll, Njeriu! Ke ngjizur një trashëgimtar ujku, jo njeriu!

Por Aaloja tha vetëm si me një shfryrje:

Oh, kjo kupë dhimbjeje!

Sapo i erdhi ora dhe fëmija lindi, pyllrojtësi Pridik erdhi në shtëpi nga korrja e barit, hapi menjëherë derën e *saunas* dhe pa gruan e tij Aalo që pushonte në shtrat me të sapolindurin dhe gratë e fshatit rreth saj.

Dhe Aaloja, me ta parë, lëshoi një zë të dobët, por nuk nxori fjalë.

Por burri i saj Pridik e pa shumë thartë dhe ashpërsisht si një të huaj krejt të panjohur dhe në vështrimin e tij të errët nuk kishte as një shenjë njohjeje, as mëshirë, sepse kujtimet e tij ishin zhytur në errësirë dhe zemra e tij ishte ngurtësuar në atë çast për gruan e tij Aalo.

Dhe ai harroi plotësisht në këtë moment që një herë, ai e kishte mbajtur të dashur atë grua dhe e kishte quajtur të tijën, kaq i madh ishte hidhërimi i zemërimit dhe turpi i tij tek pandehte se gruaja e tij Aalo e kishte zënë tashmë fëmijën në pyll, pranë ujqërve.

Atëherë Aaloja e dorëzoi fëmijën tek ai, si lutje mëshire, dhe tha:

"Pridik, thuaju atyre se ky fëmijë, për të cilin unë vuajta këto dhimbje, është yti!»

Por në të njëjtin çast një nga gratë e shikoi fëmijën dhe uluriti: "Ky është bastardi i ujkut! Shikoni shenjën e magjive nën gjoksin e tij!»

Atëherë Pridiku u përgjigj ftohtësisht:

«Në të vërtetë, unë nuk të njoh as ty as bastardin tënd!»

Dhe pasi tha këto fjalë eci për të ikur ashtu siç kishte ardhur.

Por te dera u kthye prapë drejt shtratit dhe tha:

«Ik në pyll, je preja dhe nusja e pyllit ti, dhe në pyll e ke ngjizur edhe fëmijën, Nuse e Ujkut!»

«Atëherë Aaloja tha:

«Pridik, Pridik, a nuk të kujtohet ajo natë tetori gjatë së cilës fjeta bri teje?»

Por Pridiku tashmë, kishte mbyllur derën dhe ishte larguar.

Dhe Aaloja i bërtiti përsëri:

«Nëse unë tani duhet të vdes me fëmijën tim, Pridik, kujtohu se as unë e as ti, s'do të kemi më qetësi se shpirti im do të humbasë për fare!

Dhe këto qenë fjalët e fundit që ajo arriti të thotë në këtë jetë.

Pasi kur gratë e fshatit panë që Aaloja ishte braktisur në mëshirën e tyre dhe se ajo nuk mundte të priste më as ndihmë, as mëshirë nga askush, as edhe nga burri i saj, gjithë tërbimi i tyre valoi, sepse, e dinin sepse fitorja ishte e tyrja dhe e kishin pritur shumë gjatë këtë orë e këtë çast.

Dhe në të njëjtën kohë filluan të mblidheshin në oborr edhe njerëz të rinj, pasi banorë të fshatit ishin kthyer në mbrëmje nga korrja e barit. Dhe midis tyre ishin dhe njerëz në moshë të shkuar dhe të rinj si dhe fëmijë,

pasi ishte përhapur lajmi se Nusja e Ujkut, Aalo, gruaja e pyllrojtësit ishte kthyer në shtëpi.

Dhe në fillim ata qëndruan në oborr, duke vështruar me ngulm drejt *saunas*, pa zgjidhur asgjë.

Por gratë në *sauna* filluan të provokonin përsëri Aalon shpirtligësisht:

« Ku është mëshqerra ime dy vjeçe, o Nuse e Ujkut? »

« Ku është dhija ime? »

«Ku i ke çuar delen time të grigjës, o Nuse e Ujkut?»

Dhe midis turmës që rritej gjithmonë, filloi një mërmërimë kërcënuese që nuk premonte asgjë të mirë. Sepse tekat e Satanait, me të cilin ai, gjatë dimrit, kishte munduar Hiunan dhe tallur hapur ata njerëz të krishterë ishin ngulitur në kujtesën e kujtdo.

Dhe nuk kishte asnjë që të dyshonte se rrënjët e gjithë kësaj magjie ku kishte buisur gjithë e keqja, nuk ishin në *saunën* e Pridikut, dhe aty pranë tyre.

Tani ata thërrisnin në kor në turmë dendur duke lëvizur në qetësi drejt *saunës* dhe në fytyrat e tyre kaloi papritur dhe frika edhe urrejtja.

Sepse i njihnin shumë mirë artet dhe magjitë e shtrigave dhe të padronit të tyre të tmerrshëm dhe që për ta asgjë nuk ishte e pamundur.

Dhe një palë djem midis turmës vrapuan drejt *saunas* për të parë brenda nga të çarat e dritares dhe u kthyen pas sikur të kishin pasur zjarr në thembrra.

Dhe thërrisnin:

«Qen i pyllit! Bishë e pyllit! Ujknjeri !»

Por papritmas një nga gratë që kishin mbetur në *saunë* hapi derën dhe i bërtiti turmës së njerëzve në oborr:

«Është një mëkat dhe një turp që tolerohen gjëra të tilla në Puhalepa. Fëmija ka shenjën e shtrigave nën gjoks si dhe nëna e tij! Ta djegim ujknjeriun së bashku me bastardin para se të arrijë të kryejë një shkatërrim të madh».

Por për një kohë të gjatë askush nuk shtoi asgjë.

Atëherë po ajo grua iu afrua turmës dhe bërtiti:

"Vepër zjarri, duhet të ndëshkohet me zjarr!?"

Dhe bërtiti përsëri:

«Mos lejoni që një bastard ujku të jetë midis njerëzve! Kush bëhet ujkneri i shtet edhe vetveten Satanait, shpirtin dhe trupin. A s'është ajo jashtë ligjit? Kujtohuni për Valberin e fshatit të Tempas!»

Atëherë një nga burrat që qëndronte prapa, tha:

«Ajo ka të drejtë. Këtu është në rrezik Kisha dhe doktrina e Krishtit dhe gjithë shpëtimi i Hiomas!»

Dhe një prej më të rinjve thirri:

"Digjeni, pra shtrigën e Brokenit! Vërjani flakën saunas! »

Dhe u dëgjuan disa britma: «Digjeni ujkneriun». Por ende askush nuk e ngrinte dorën.

Pastaj e njejta grua shpejtoi përsëri në saunan dhe vrapoi me një urë zjarri të ndezur në dorë që e kishte marrë nga oxhaku i *saunas* dhe gra të tjera të fshatit me të.

Dhe ajo tundi urën e zjarrit mbi kokën e saj para të gjithëve, kështu që prej saj vërshonin shkëndijat

Dhe sikur pamja e zjarrit të kishte bërë të shpërthente mendimi i njerëzve, ata filluan të vraponin rreth oborrit dhe bashkërisht t'i afroreshin *saunas*, disa për më tepër duke bërtitur:

« Digjeni ujkneriun! Digjeni shtrigën e Brokenit!

(Por pyllrojtësi Pridik nuk ishte aty pranë, pasi, sapo doli nga *sauna*, me ankthin e shpirtit të tij, kishte shkuar larg pyllit)

Atëherë disa të rinj çanë derën e *saunas* dhe njëri prej tyre mbërtheu urën e zjarrit dhe e hodhi mbi çatinë me kashtë të thatë të *saunas*, që mori zjarr me tym të madh e flakë si një mullar i vetëm e i trashë kashte.

Kaloi vetëm një një çast i shkurtër dhe gjithë *sauna* shpërtheu si një turrë drush.

Dhe shushurima e zjarrit ishte kaq e fortë sa nuk u dëgjua asnjë ankim nga *sauna*.

Sapo *sauna* kishte marrë flakë të gjithë ata që gjendeshin në oborr duket se dëgjuan si një britmë ujku të largët e cila në fillim ishte e dobët, por që pastaj u afrua me shpejtësi.

Dhe kjo ulurimë e tillë ishte e largët dhe shumë e dhimbshme, e trishtë dhe e vajtueshme, sikur ujqit të shprehnin kështu dhimbjen e tyre.

Dhe njëherësh u ngrit edhe një furtunë e furishme dhe nga pylli që rrethonte *kasollen e pyllrojtësit u dëgjua një potere e madhe si një*

përplasia e ujërave të thella në një kaskatë ose si drithma e majave të pemëve të kënetës, kur rrëzohen aty këtu nga urragani.

Dhe kjo ishte sigurisht zhurma e borive të ferrit dhe oshëtima e milicëve të Territ.

Atëherë një i turmës tha i llahtarisur:

«Shikoni, Satanai po vjen me shtatë shpirtrat më të këqinj dhe **ne** do të përfundojmë më keq se më parë».

Dhe ajo ulurimë e ujqërve dhe pallja e pyllit zgjati gjatë gjithë kohës së djegies së *saunas*, domethënë, më pak se një orë sa e bëri sauna të shkrumbohej deri në themel, kështu që nuk mbeti më asgjë për të parë, përveç gurëve të oxhakut.

Sepse shkruhet: *Homo hominis lupus*.

Kështu Aaloja, gruaja e pyllrojtësit e Suremoisas, Pridik. Ujknjeriu dhe Nusja e Ujkut, vdiq e shkrumbuar në zjarrin e *saunas* me të porsalindurin e saj, siç është vendosur për shtrigat dhe bijtë e Satanait, deri sa gëzofi i tyre tokësor të purifikohet nga afshi i zjarrit dhe asnjë farë molepsëse të mos sillet më përsëri prej tyre dhe pasardhësve të tyre.

12.

Por duhej shfaqur ende Lavdia e Zotit, deri sa të shkëlqente qartësisht në madhësinë e tij si qirinjtë e Krishtlindjeve në llambadarët e kishës së Puhalepas dhe të dihet nga të gjithë shpartallimi i Demonëve dhe të Kreut të tyre, kur do të linin me britma të egra prehën e tyre mbi të cilën kishin zgjatur kthetrat.

Dhe Pridiku, pyllrojtisi i Suremoisa ndjeu ta brente ndërgjegja pasi të gjitha këto gjëra ndodhën në oborrin e shtëpisë së tij. Dhe u zhyt në një dhimbje të madhe që nuk pati mëshirë për gruan e tij Aalo, madje, në radhë të parë që e përzuri nga shtëpia, në radhë të dytë, e braktisi në dorë të turmës së egërsuar, duke e lënë kështu të vdiste në zjarrin e *saunas*, ndërsa ai vetë u fsheh në pyll.

Dhe nga ai çast, gjumi i pafajshëm u largua prej tij, kështu që, natën, vetëdija e tij rrinte zgjuar dhe nuk qetësohej, madje rrihte vazhdimisht si mola në tra. Dhe, natën, i dukej sikur vazhdonte të shihte gruan e tij Aalo dhe flokët e saj të kuq ndërsa ngatërroheshin me flakën e zjarrit, në zjarrin e saunas, si të ishte një zjarr i vetëm.

Dhe në të njëjtën mënyrë i dukej edhe sikur e shihte gjithmonë në atë zjarr të përjetshëm që nuk shuhet kurrë, po për tërë amshimi djeg mëkatarin e mjerë, kështu që ai kërkon më kot një pikë ujë për t'iu lagur gjuha, si i pasuri Lazar në gjirin e Abramit*.

Dhe ai bluante vazhdimisht në zemrën e tij mbi shpëtimin ose humbjen e atij shpirti të mjerë, sikur ta kishte ai përgjegjësinë për këtë.

Dhe ecte duke thënë me vete:

«Unë në të vërtetë pandeha se s'ishte veçse një iluzion i mendimit tim të trishtuar që Aaloja, gruaja ime, një natë tetori, po pushonte afër meje. Por nëse fëmija, e cila së bashku me nënën e saj përfundoi në zjarr, ishte imi dhe jo i Satanait dhe ujqërve të tij, unë në të vërtetë, bashkëpunova në vdekjen e tij dhe e meritoj emrin vrasës.»

Dhe dhimbja e shpirtit ishte vërtet shumë e madhe dhe ai nuk dinte si t'ia bënte për ta qetësuar.

Por ndodhi që, kur pyllrojtësi Pridik shkoi përsëri, pas kësaj, te Puhalepa në ishullin e Kasarit, si dikur, nën kodër që shkon nëpërmjet ishullit, dëgjoi, në kep, blegërimat e një grigje të madhe në rrezik.

Por duke u afruar, nuk zbuloi as bari as qen dhe pa, përkundrazi një ujk të madh të sulmonte delen e grigjës që ishte më afër bregut ta shembte përtokë. Dhe të tjerat, në marrëzinë, iknin vetëm disa hapa më tej, kthenin kokën dhe siç bëjnë delet, fillonin të fiksonin armikun e tyre si një zog gjarprin hipnotizues, por nuk mendonin të shkonin më larg. Dhe ujku e la në vend delen e parë, para se të fillonte ta shqyente dhe rrëmbeu një tjetër nga grigja, ngaqë ato i afroheshin vetvetiu. Dhe delet, në tmerrin e tyre, prapë nuk kuptonin se duhej t'ia mbathnin. Por shtrëngoheshin pak më tej, njëra pas tjetrës, si duke pritur armikun.

Dhe pyllrojtësi Pridik u kujtua mëngjesi tjetër pranveror, kur, në të njëjtin ishull të Kasarit, një blegërimë e shpejt kishte kumbuar në veshin

* Episod nga Bibla.

e tij dhe një vajzë e re dhe e bukur shkëlqente midis grave të tjera si një trëndafil i egër rozë midis xungtheve të bregut.

Por në të vërtetë, nuk pati kohë, të ndiqte fantazitë e tij, pasi ujku ishte gati t'i hidhej një deleje të tretë të tufës. Dhe pyllrojtësi Pridik, duke pasur pushkën me vete e futi në shenjestër pa hezitim dhe e shkrepiti mbi ujkun tamam kur qe gati për ta sulmonte.

Por siguria e dorës së tij këtë herë dështoi, sepse ujku nuk e hodhi për tokë, por e la të lirë delen dhe iku drejt për te Kreu i Kasarit dhe Orjakut, ku rritej një pyll i dendur duke iu zhdukur syve të tij.

Dhe pyllrojtësi Pridik, ndërsa qëndronte në kreshtën e kodrës së Kasarit, me pushkën në dorë mendoi për një çast:

«Si mund ta dish, o njeri, a mos vallë ai ujk s'ishte gruaja jote Aalo? Në të vërtetë, pamja e saj njerëzore është shkatërruar nga zjarri, por ku i dihet nëse shpirti i saj nuk endet akoma nën formën e ujkut pa gjetur qetësi dhe nuk kërkon të kthehet këtu në ishullin e saj të lindjes, ku kaloi vitet e fëmijërisë dhe adolescencës dhe gjeti edhe burrin e saj? Megjithatë edhe po ta ketë gjetur, jeton ende si ujk, sepse kishte dy natyra, një si grua dhe tjetrën si ujk»

«Dhe filloi të dëshirojë fort të shikonte prapë atë ujk që i kishte shpëtuar të shtënës në ishullin Kasar. Gërmoi gropa ujqërish udhëkryqeve duke i mbuluar me kallama dhe degë lëkundëse dhe myshk pylli dhe përgjoi edhe për shumë net duke qëndruar tulatur me një kermë, por krejt më kot.

Dhe asgjë nuk pati më për të, ndonjë domethënie as mirëqenie as lumturi tokësore, por ditë dhe natë mendonte përherë për atë ujk nën pamjen e të cilit shpirti i gruas së tij Aalo endej ende pa mundur të çlirohej nga bukuria saj. Pasi ndjente brenda vetes se nuk do të kishte veprim që ai s'do të mund ta kryente nëse arrinte të lironte këtë shpirt të humbur nga zinxhirët e saj dhe se do të kishte qenë gati ta grabiste nga Sakrestia edhe kupën e shenjtë të Kungimit.

Dhe natën i dukej se e shihte shumë në ëndërr po atë ujk që qëndronte në shteg, ndërsa ai shkonte nëpër pyje dhe e vështronte me shumë dhimbje, si një shpirt të burgosur që priste lirin e saj.

Dhe më në fund ai nuk mundi ta duronte më këtë ankth të shpirtit të vet që i kalonte forcat e tij, si një deng tepër i rëndë. Dhe një mëngjes

kërkoj atë unazën e argjendtë martesore që bariu i Puhalepas, dikur, para alltarit të kishës, ia kishte vënë në gisht, si simbol të Martesës së Shenjtë.

Dhe pylltari Pridik me zemër të trishtuar, fshehtas, e treti këtë unazë në plumb të argjendtë dhe mbushi pushkën. Dhe kur erdhi nata e parë me hënë të qartë, u vu përsëri në pritë, me kërmën e një kali që mbante fshehur pranë pijetores së Hvasutos.

Me të arritur atje, i premtoi solemnisht vetvetes se s'do të tundej nga vendi, para se të shihte ujkun që priste.

Kështu priti dy net pa ndërprerje duke ndenjtur nën dritaren e tavernës, pushka e mbushur mbi stol. Dhe në dhomë natën zjarri ishte shuar dhe ishte errësirë dhe një rrymë e ftohtë që të ngrinte gjymtyrët frynte nga muret me gurë dhe kati përdhes.

Por kur erdhi nata e tretë, jashtë ishte koha e jashtëzakonshme e vjeshtës dhe ai mund të dallonte hënë, që aty të përhapte dritën e saj dhe aty të fshihej prapa reve. Nuk ishte ende dimër dhe as verë as dritë as errësirë plotësisht.

Por këрма e kalit ishte vetëm disa pashë nga taverna nën mështeknat e zhveshura të larta dhe hidhte qartësisht sytë çdo here që hëna shfaqej.

Dhe ishte një nga ato netë në të cilat të vdekurit dhe shpirtrat e tyre enden dhe persekutojnë mendimet e të gjallëve me ankth të madh.

Dhe pylltari Pridik ndjeu ndëshkimin e hershëm ta trullosë me force të re, si të kishte kaluar në të shqetësimi i shpirtit të gruas së tij Aalo.

Atëherë ai i tha Zotit:

«Bëmë të fluturoj përjetësisht si rëra lëvizëse mbi hapësirën e plazhit, nëse kështu është vullneti Yt, por jepi pushim asaj si pulëbardhat mbi shkrepat e bregdetit

Sapo ishte lutur kështu iu duk se po shihte sikur këрма, në hijen e mështeknave, lëvizte dalë nga dalë.

Dhe iu duk edhe se shihte, sikur një hije gri rrëshqiste rreth kërmës, ndërsa hëna përgjonte pikërisht atëherë nga një e çarë e reve.

Atëherë pyllrojtësi Pridik njohu në atë ujk gruan e tij Aalo që një herë, në natën e Sh. Jovanit, u shtrigua nga Demonët dhe u kthye në ujk.

Kapi pushkën e mbushur me plumb të argjendtë, shtiu duke shënuar drejt nëpërmjet dritares dhe menjëherë u dëgjua një ulurimë e mprehtë

sikur Satanai dhe demonët e tij me britma të mëdha dhe hungurima të këqia morën fluturimin duke dashur të lajmëronin prenë e tyre.

Por kur gjithçka u qetësua përsëri, kështu që nuk dëgjohej tjetër veç mërmërimës së pyllit dhe rrahjes së përjetshme e shqetësuar të zemrës së burrit, atëherë pyllrojtësi Pridik mori guximin dhe shkoi jashtë nën mështeknat drejt kërmës.

Dhe atje nuk shihej poshtë ndonjë ujë, por në shtratin e hollë të dëborës, gjurmë gjaku që çonin në anë të mështeknave.

Atëherë pyllrojtësi Pridik i ndoqi me zemër drithëruese, gjersa gjeti ujkun e vrarë, i shtrirë anash mbi dëborë, mbasi plumbi i kishte shpuar zemrën tej për tej.

Dhe pyllrojtësi Pridik kuptoi se lutja e tij ishte përmbushur. Dhe zbuloi kryen dhe tha si në kishë:

«O gruaja ime Aalo që kishe njëherësh një shpirt pëllumbeshe dhe një shpirt prej ujku, e gjete prehjen tani? Tani që vdiqe për herë të dytë, a mundet shpirti yt i shtrenjtë të fluturojë në gjirin e Atit Qiellor dhe të gjejë prehje të përjetshme në palat e mantelit të tij? Tani që faji yt u shlye, mund t'ia falësh të gjallëve?»

Dhe nuk do ta gropos këtë ujë, pasi një parim i vjetër kumbon kështu: ujkneriu që ka thyer Lidhjen e Shenjtë të Pagëzimit, nuk mund të varroset as në tokë të shenjtë, as në tokë jo të shenjtë.

Mblodhi degë në pyll, bëri me to një turrë drush dhe në të dogji ujkun. Dhe kur nuk mbetur veçse hiri i tymosur, ai e përhapte edhe këtë gjithandej me pëllëmbën e dorës.

Dhe pasi e bëri këtë bëri shenjen e kryqit dhe tha:

Shpirt, i ndarë në dy pjesë që je në të njëjtën kohë i natës dhe i ditës, i Perëndisë dhe i Djallit, fluturo drejt Krijuesit gjersa ai t'i bashkojë në një me dorën e tij të mëshirshme!»

Me këtë mbaron historia e Nuses së Ujku të Hiumas. Dhe e gjithë kjo që u shkrua në këto fletë, u provua nga dëshmitarë të nderuar dhe me reputacion, si dhe nga goja e dëshmitarëve okularë gjatë procesit të Gjykatës së Ulët, u diskutua për zjarrin e *saunës* së pyllrojtësit Pridik dhe për vdekjen e gruas së tij Aalo në *Vitin 1630* në Puhalepa nga gjyqtari i Rrethit, i përmbajturi dhe dinjitozi, zoti Arend Aderkas, pronari trazhgimtar i Karblas, me ndihmën e Thomas Gentshin, zotin e

Hiumoisa, dhe Womar Uexhull, zotin e Ess, me urdhër të zotit Guvernator të Estonisë, Erik Oxentierna. Le të ruhem nga çdo magji, që është një gjë e tmerrshme dhe e lemerishme, si dhe nga ndotja e Shpirtit të Ndyrë që e magjeps njerëzimin dhe e mundon jashtë mase.

Pasi, të dashur të krishterë:

Kur fryma e Djallit godet një njeri, thembrat e tij nuk prekin më sipërfaqen e tokës: shpirti i tij hidhet aty këtu pa pushim si në një shtjellë: fijet e shpirtit të tij flakërijnë si zjarri mbi të cilin derdhet vaji.

Quis novit Daemonis astus? (Kush i di truket e djallit?)